

Nyhet

Finland lockar - men första vågen av estniska arbetare har flyttat hem

Nyhet

Islands arbetsminister: Vi må løse utfordringene med det grønne skiftet sammen

Leder

Hur ska vi spå rätt om framtidens arbetsmarknad?

Nyhet

Renewcell får Nordiska rådets miljöpris för återvinning av gamla kläder

07. November 2023

Tema: Yrkesutbildning för framtiden

Nyhetsbrev fra Arbeidsliv i Norden 8/2023

Finansiert
av Nordisk
ministerråd

ARBEIDSLIV I NORDEN

Arbeidsforskningsinstituttet
OsloMet - storbyuniversitetet
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

UTGIVER

Arbeidsforskningsinstituttet
På oppdrag fra Nordisk ministerråd
Nordisk ministerråd er ikke ansvarlig for
innholdet i artiklene

ANSVARLIG REDAKTØR

Björn Lindahl

EMAIL

ainredaksjon@gmail.com

WEB

www.arbeidslivinorden.org

Nyhetsbrevet utgis i en e-postutgave,
som kan bestilles gratis fra
www.arbeidslivinorden.org

ISSN 0809-9456 tildelt: Arbeidsliv i
Norden (online)

REDAKTØR-
ANSVAR

Innhold

Hur ska vi spå rätt om framtidens arbetsmarknad?	3
Nordiska rådet 2023 - sessionen då omvärlden trängde sig på.....	5
Mangel på fagfolk bekymrer Nordisk råd	9
Yrkesutbildningar: Ny skollag lägger större vikt på arbetsmarknadens behov	12
Varsler tøff konkurranse i Norge om grønn kompetanse.....	16
Finland lockar - men första vågen av estniska arbetare har flyttat hem.....	19
Renewcell får Nordiska rådets miljöpris för återvinning av gamla kläder	23
Islands arbeidsminister: Vi må løse utfordringene med det grønne skiftet sammen	25
Nordöstislands mångfasetterade arbetsmarknad.	28
Dansk-svensk oro för utfallet i EU-mål som rör flyganställdas avtal	33
De russiske rubler i færøsk økonomi.....	34
Ny lov skal sikre bedre arbejdsmiljø i Grønland...	37
Kick off för Framtidens arbeidsliv i Vilnius	40

Hur ska vi spå rätt om framtidens arbetsmarknad?

Det går bra på de nordiska arbetsmarknaderna. I flera av länderna har sysselsättningen aldrig varit så hög. Samtidigt sker det stora ändringar hur och var jobben utförs. Globala trender som digitaliseringen och klimatändringar skapar behov av nya yrken och kompetenser. Hur säkrar vi oss att utbildningen är framtidsinriktad?

LEDER

06.11.2023

AV BJÖRN LINDAHL, CHEFREDAKTÖR

När de nordiska ämbetsmännen på arbetsmarknadsdepartementen och andra myndigheter har sina halvårliga möten, är en av punkterna på programmet en genomgång av nyckeltalen för hur det går i respektive land. Det senaste mötet skedde på Akureyri, i nordöstra Island.

- Sysselsättningen har precis passerat tre miljoner personer. Så många har aldrig arbetat i Danmark tidigare, sa den danske representanten.

- Vi har praktiskt taget ingen arbetslöshet på Färöarna, fyllde representanten från Torshavn i.

Men det fanns också tecken på att konjunkturtoppen redan passerats:

- Sysselsättningen har slutat öka, men fortfarande låg arbetslöshet i Norge.

- I Sverige minskade sysselsättningen och arbetslösheten ökade förra månaden.

Undre besöket i nordöstra Island, där det bor 30 000 människor, varav 20 000 i Akureyri, var det många nya intryck. I min artikel därifrån försöker jag visa hur brokig arbetsmarknaden är och hur viktigt det är med personliga initiativ. Den replik som blir sittande stod Rögnvaldur Gudmundsson, som leder regionalrådet för Nordöstra Island, för:

- Vi ställde frågan: Vad ska vi göra efter fem?

För det räcker inte att skapa nya jobb. Folk måste också ha lust att bo där dessa skapas. Barn och vuxna ska kunna idrotta, uppleva konst och musik, gå på restaurang och shoppa – ja, allt det som ger en mening med livet.

Hur små och isolerade samhällen ska klara av att skapa hållbara jobb är något som det ska forskas på de närmaste åren.

Ett forskningsprojekt som kallas SunRem har valt ut exempel på sådana orter – Dalvik och Husavik, bägge i närheten av Akureyri på Island och andra exempel från Norge, Sverige och Åland.

Ett par veckor tidigare var jag med på en kickoff för SunRem och fyra andra forskningsprogram som fått stöd av Nord-Forsk. Även Litauen deltar i två av projekten och drygt 30 av forskarna som deltar samlades därför i Vilnius. Det fick mig också att ställa frågan hur de nordiska länderna arbetar med att anpassa sina utbildningar till framtidens behov.

Fayme Alm har därför talat med det svenska Skolverket och Myndigheten för Yrkeshögskolan, medan Line Scheistrøen har besökt Fagskolen i Oslo.

Det som är tydligt är att även om vi hör mycket om behovet av nya IT-tekniker och programmerare är det inte bara smarta hjärnor som behövs i framtiden. Det behövs också smarta händer.

Detta var också tema för en av debatterna på Nordiska rådets session i Oslo. Veronika Honkasalo som tillhör partigruppen Nordisk grön vänster visade till analyser som visade att det kommer att fattas flera hundra tusen yrkesutbildade i de nordiska länder de kommande 10-15 åren.

Nordiska rådet ber därför Nordiska ministerrådet att upprätta en egen kommission för yrkesutbildning.

Årets session präglades av den dramatiska uppblossningen av konflikten mellan palestinierna och Israel. Sedan ett och ett halvt år rasar också kriget i Ukraina. Nästa år kommer Norden att fira 70 år med en gemensam arbetsmarknad, men den har också i hög grad påverkats av inflöden av arbetskraft från Baltikum, Polen – och senast, Ukraina.

Men den första vågen av estniska arbetare som kom till Finland har nu rest hem, skriver Bengt Östling, medan Rólfant Dam Waag rapporterar hur Färöarnas ekonomi kan påverkas av att Ryssland kan komma att stoppa importen av fisk från Färöarna. Flera ser ett samband mellan det ryska hotet och att Färöarna signalerat att ett 50 år gammalt avtal med Ryssland om fisket kanske inte kommer att förnyas.

Det blev också plats för en artikel av Marie Preisler om en ny arbetsmiljölag på Grönland, en snabb analys av Kerstin Ahlberg om ett nytt mål i EU-domstolen, där frågan är om det innebär könsdiskriminering att kabinpersonal får lägre traktamenten än piloterna samt att gratulera Renewcell för att de fick Nordiska rådets miljöpris.

Till sist, men inte minst: Hallgrímur Indriðason har gjort en intervju med Islands arbets- och socialminister Guðmundur Ingi Guðbrandsson, som under 2023 har lett det isländska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet. Han var tidigare miljöminister och innan dess miljöaktivist, så det är ingen överraskning att klimatändringar och miljön varit viktiga teman.

- Vi fokuserar speciellt på det gröna skiftet, men vi tar det till en högre nivå. Vi planerar att tidigt i december ha ett toppmöte där vi använder den nordiska arbetslivsmodellen som inspiration. Vi samlar representanter från fackföreningarna, arbetsgivarna och regeringarna, säger han.

Nordiska rådet 2023 - sessionen då omvärlden trängde sig på

Mer försvars- och säkerhetspolitik i Nordiska rådet, men knappast mer pengar. Fortfarande oklart om de tre självstyrande områdena blir fullvärdiga medlemmar. Bara Sverige motsätter sig att det blir ett eget ministerråd för transport. Så kan årets session av Nordiska rådet sammanfattas.

ANALYSE

06.11.2023

TEXT: BJÖRN LINDAHL, FOTO: MANUS FRÖDERBERG/NORDEN.ORG

Under fyra intensiva dagar genomfördes Nordiska rådet sin session i Oslo 30 oktober – 2 november, med ovanligt stort deltagande av ministrar och med Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg som gästtalare. Många talade om den nordiska gemenskapen, andra fokuserade på skillnaderna.

Sessionen är en hyllning av det nordiska, med tal, debatter, prisutdelningar, utskottsarbete och informella sammankomster. Alla är försiktiga med att säga något som kan stöta en annan nations representanter och därmed är det sällan att det hettar till.

Mitt i all den nordiska ”hyggen” tränger sig emellertid omvärlden på. De två absolut största diskussionsämnena var Sveriges kommande medlemskap i Nato och konflikten mellan Hamas och Israel på Gazaremsan. För en arbetslivstidskrift kan det vara svårt att hitta nyheter inom det området. Men att alla de fem länderna och de tre självstyrande områdena befinner sig i samma säkerhetspolitiska allians kommer också att förändra Nordiska rådet.

Jens Stoltenberg talade för andra gången på två år till Nordiska rådet. Foto: Magnus Fröderberg/Norden.org.

I Oslo talade för första gången försvarsministrarna till de 87 ledamöterna, valda proportionellt efter de olika partiernas styrka i sina nationella parlament. Försvarspolitikerna har tidigare inte varit en del av samarbetet i Nordiska ministerrådet eller tema under sessionerna.

Även stats-, utrikes- och miljöministrarna, liksom de nordiska samarbetsministrarna talade till ledamöterna. Att vara nordisk samarbetsminister är som oftast en bisyssla för ministrar som styr helt olika departement.

I Island, som i år har ordförandeskapet i Nordiska ministerråd, är det Guðmundur Ingi Guðbrandsson som har den rollen i tillägg till att han är arbets- och socialminister. I Norge är det biståndsministern, i Sverige EU-ministern, i Finland undervisningsministern och i Danmark kyrkoministern.

Sveriges utrikesminister Tobias Billström. Foto: Magnus Fröderberg.

Hur viktigt Nordiska rådet upplevs står ofta i omvänd proportion till hur stort landet är. Sveriges utrikesminister Tobias Billström var mån om att placera Norden i ett internationellt sammanhang:

- Vi skulle inte bara platsa i G20 utan även i G10, sade han med en hänvisning till gruppen av världens rikaste länder.

Det är Sverige som tar över ordförandeskapet i ministerrådet nästa år, men Tobias Billström verkade lika intresserad av det informella samarbetet som drivs i det som kallas N5. När de baltiska länderna är inbjudna kallas det NB8.

I Nordiska rådet pågår det sedan ett år ett utredningsarbete om Helsingforsavtalet som ingicks 1962, och som har kallats "grundlagen" för det nordiska samarbetet, ska revideras i och med att både Finland och Sverige (troligtvis) blir med i Nato.

En sådan revidering ser många nordister också som en möjlighet att skärpa texten, att länderna inte bara "bör" samarbeta på vissa områden men att de "skall" göra det. Försvarspolitikerna bör förstås skrivas in som ett samarbetsområde, men ska Nordiska rådet också få sin vilja igenom att det upprättas ett ministerråd för transportministrarna? Ett beslut om det togs redan 2018. Samarbetsministrarna kunde bara lova ytterligare en utredning, som ska vara klar i februari, och som ska behandlas på Nordiska rådets specialsession i april.

Erling Eidesgaard från Färöarna. Foto: Stine Østby

En känslig fråga är också om de självstyrande områdena ska få en annan status.

- I 45 år har Färöarna knackat på; vi vill bli fullvärdiga medlemmar i det nordiska samarbetet, men det är vi som de andra inte får leka med. Vi är som den lilla flickan med svavelstickorna; vi står utanför de fina fönstren och tittar in i vardagsrummen, in i värmen, där de fem riktiga medlemmarna får sitta, sa färöingen Erling Eidesgaard, från Nordisk grön vänster, och fortsatte med ännu större patos:

- Färöarna är ett land, vi är ett folk, vi är en nation, och det gör därför ont när vi bland våra nordiska vänner av strategiska skäl omnämns som bara ett område. Vi är ett land och vi hålls utanför. Vi har mycket att bidra med och vi har en brinnande önskan om fullt medlemskap. Vi knackar (och här

knackade han hårt på talarstolen): Hör oss nu, för vi knackar inte för alltid.

Statsminister Mette Frederiksen. Foto: Stine Østby/Norden.org.

Statsminister Mette Frederiksen kom i sitt tal med ett oväntat klart stöd för att Färöarna och Grönland ska bli fullvärdiga medlemmar:

- Det nordiska samarbetet måste också utvecklas. Vi ska aldrig fastna i det vi har och vad vi brukar göra. Därför rekommenderar jag att både Färöarna och Grönland får en starkare position i det nordiska samarbetet.

Sverige är däremot osäker på om det är så smart att öppna Helsingforsavtalet:

- Från svensk sida är jag ganska tydlig med att jag inte ser behovet av att lägga kraft, tid och pengar på att göra en översyn av Helsingforsavtalet. Det har gagnat oss väl, sa Sveriges samarbetsminister Jessika Roswall.

- Jag tycker att vi ska lägga fokus på det som är vårt uppdrag, nämligen att se till att Norden blir världens mest integrerade region. Vilken påverkan en omförhandling skulle få på EU-samarbetet vet jag inte, men det är i så fall en komplex fråga som man behöver ta ställning till.

Sveriges EU-minister Jessika Roswall är också nordisk samarbetsminister. Foto: Stine Østby/Norden.org.

Island stödjer tydligt de tre självstyrande områdena, medan frågan nog är svårast för Finland, där förhandlingarna om ett nytt självstyreattal för Åland går mycket trögt. Åland är det område som har minst självstyre, i alla fall när det gäller att kunna beskatta sina egna invånare. Med bara 20 000 invånare ser politikerna där det som en för stor uppgift att vara ordförande i ministerrådet på egen hand. På Grönland är viljan att påverka utrikespolitiken i Arktis mycket stor, men intresset för det nordiska samarbetet lägst av alla de åtta medlemmarna i Nordiska rådet.

Frågan är därför om det kommer bli någon slags mellanlösning, en N6 eller en N7, för att använda Tobias Billströms nomenklatur.

Nordiska rådet vill gärna se både att de nordiska parlamentariskernas makt stärks och att budgeten blir större. Den har legat fast på ungefär en miljard danska kronor i mycket lång tid. Men Mette Frederiksen var också lika tydlig när hon fick en fråga om budgeten kan ökas:

- Jag håller helt med om att det är bra att samarbeta; jag håller inte med om att vi ska lägga mer pengar på det. Jag måste säga det väldigt direkt och ärligt. I mina ögon är det viktigaste när vi pratar om nordiskt samarbete att vi pratar tillsammans, och det är bland det billigaste i politiken. Så jag måste vara direkt och ärlig: Jag skulle vilja stödja ett närmare samarbete, men jag är inte för att vi ska lägga mer pengar.

Försvarspolitikerna kommer emellertid att påverka det nordiska samarbetet. Som flera talare påpekade är transportådrorna i Norden stort sett från norr till söder och inte från väst till öst. För att medlemsländerna verkligen ska kunna utveckla ett gemensamt försvar måste järnvägar, broar och landsvägar förstärkas och förbättras. Ska beredskapen förbättras kanske det behövs gemensamma lager.

Sveriges försvarsminister Pål Jonson fångade tidsandan när han påpekade att vi gått från principen att allt ska ske "Just in time", till att lager bör byggas upp "Just in case".

Nästa år tar Sverige över ordförandeskapet i ministerrådet, medan den nya presidenten för Nordiska rådet 2024 valdes på sista dagen av sessionen. Det blev Bryndís Haraldsdóttir som valdes till ny president och Oddný G. Harðardóttir till vicepresident.

Bryndís Haraldsdóttir (till höger) valdes till ny president och Oddný G. Harðardóttir valdes till vicepresident. Foto: Magnus Fröderberg/Norden.org.

Som nyheten formuleras på Norden.org:

”På flera ställen i Islands presidentskapsprogram lyfter man upp den pågående processen som Nordiska rådets presidium har inlett med att utreda en eventuell uppdatering av Helsingforsavtalet, som reglerar det officiella nordiska samarbetet. Man nämner också processen som ett konkret fokusområde för presidentskapet – där både frågor som säkerhetspolitik, klimatpolitik och frågan om språkanvändning på Nordiska rådets möten kunde tas upp”.

Mangel på fagfolk bekymrer Nordisk råd

Nordisk råd mener kampen om fremtiden for unge i Norden står nå. Utenforskap i skole og arbeidsliv, og mangel på fagfolk, bekymrer nordiske politikerne. Nordisk råd tar også grep for å møte den økende cruiseturismen.

TEMA

06.11.2023

TEKST: LINE SCHEISTRØEN

Det var tiden for å lytte til unge stemmer da politikerne i Nordisk råd snakket om hvordan Norden skal møte en av tidens største felles utfordring; de mange unge som står utenfor utdanning og arbeidsmarkedet i Norden.

- Utdannelse er muligheter. Utdannelse er selvstendighet. Utdannelse er frihet. For utdannelse er fundamentet som vi bygger våre liv og vår lykke på, sa Anne Jensdatter, representant for Ungdommens Nordisk råd, og hun fortsatte:

- Jeg mener det er velferdssamfunnets største svik at hvert sjette barn i Danmark forlater folkeskolen uten å kunne lese

og skrive, at ungdomsledigheten i Sverige er på 23 prosent og at hver tiende unge i Norge står uten tilknytning til arbeidsmarkedet eller utdanning. Disse tallene passer ikke inn i vårt selvbilde av Norden. Vi slår oss på brystet internasjonalt om at vi er verdens beste samfunn, verdens beste likestilte samfunn og verdens beste frie samfunn. Men kan samfunn virkelig sies å være frie, hvis en så stor del av fremtiden står uten en fremtid?

Og politikere i Nordisk råd lyttet til den yngre representanten.

- Vær god mot dine barn, for det er dem som kommer til å velge ditt pleiehjem, sa Erling Eidesgaard (Nordisk grønt venstre) med et smil.

Flere som ikke har det bra

Nordisk råd setter nå i gang flere arbeider som handler om barn, unge, utenforskap i skole og arbeidsliv.

Eva Lindh stiller spørsmål under sesjonen i det norske Stortinget. Foto: Stine Østby/Norden.org

Også barn og unges psykiske helse sto på dagsordenen. Eva Lindh (Den sosialdemokratiske gruppen) ga uttrykk for bekymring for at alt for mange unge sliter med angst, depresjoner, stress og selvmordstanker.

- Under pandemien forverret den psykiske uhelsen seg ytterligere, spesielt blant barn og unge som allerede befant seg i en utsatt situasjon. Forskjellene i uhelse øker. Vi må legge vekt på å utjevne helseskillene i samfunnet, sa Eva Lindh.

Stor mangel på fagfolk

Parallelt med at alt for mange unge står utenfor arbeidslivet, er mangelen på faglært arbeidskraft i Norden stor. Nordisk råd mener det må jobbes for å gjøre det mer attraktivt for unge å ta yrkesfag.

Nordisk råd ber Nordisk ministerråd om å opprette en egen kommisjon for yrkesutdanning.

Veronika Honkasalo (Nordisk grønt venstre) understreket alvoret i situasjonen da hun viste til analyser som forteller at de nordiske landene kan komme til å mangle flere hundretusen fagarbeidere om 10-15 år.

- Mislykkes vi med å snu denne utviklingen får det store konsekvenser for våre samfunn. Mangelen på fagutdannet arbeidskraft kommer til å gjøre det vanskelig å gjennomføre den grønne omstillingen og utvikle ny teknologi, sa svenske Veronika Honkasalo.

Veronika Honkasalo. Foto: Magnus Frødeberg/Norden.org

Det ble samtidig tatt til orde for å legge bedre til rette for utdanning og arbeid på tvers av landegrensene, og at det må jobbes med å harmonisere utdanningene slik at de kan brukes i alle de nordiske landene.

Ulikt regelverk er grensehinder

Den konservative gruppen fremmet forslag om at Nordisk råd anbefaler Nordisk ministerråd å jobbe fram en felles nordisk byggeteknisk forskrift og felles krav for å redusere kostnader og bidra til økt konkurranse.

- Ulike regelverk er et grensehinder for fri arbeidsflyt over landegrensene og en ulempe for å kunne bruke arbeidskraft på tvers av de nordiske landene, sa norske Anne Kristine Linnestad (Den konservative gruppen).

- Her er vi inne på et spørsmål som betyr noe i hverdagen, ikke minst for oss som bor og jobber langs grensene, sa svenske Kjell-Arne Ottosson (Midtengruppen), som ga uttrykk for at dette måtte da være ganske så enkelt:

- Det er forskjell på klimaet i sør-Jylland og nordlige deler av Finnmark og dermed også forskjeller på hvordan man bør bygge og isolere. Men det er sannelig forskjeller mellom Sørlandet og Finnmark i nord i Norge, så om det fungerer internt i Norge fungerer det også i hele Norden, sa Ottosson.

Kjell-Arne Ottosson. Foto: Stine Østby/Norden.org

Vil begrense cruiseturisme

Norden har lagt bak seg en sommer med høy aktivitet langs kysten. Cruiseturismen øker, ikke minst til Grønland og Island. Det er ventet at cruiseturismen i Arktis vil øke.

- Cruiseturisme er ofte en utskjelt form for turisme, men for store deler av Norden er cruiseturisme den eneste mulige formen for turisme. Vår natur og våre naturopplevelser er ganske unike, og det vil turister gjerne oppleve og gjerne betale for. Samtidig er vi nødt til å ta hensyn til, at naturen er skrøpelig. Det betyr at hvis vår natur skal forbli attraktiv for turister, er vi nødt til at passe godt på den, sa Doris Jensen fra Grønland (Den sosialdemokratiske gruppen).

Doris Jensen. Foto: Magnus Fröderberg/Norden.org.

Nordisk råd går inn for en bærekraftig og utslippsfri cruise-turisme. Rådet mener også det må på plass et strengere regelverk for cruiseturismen i Arktis.

Nordisk råd ber samtidig de nordiske regjeringen om å undersøke konsekvenser for sikkerhet og beredskap – begge med særlig søkelys på Arktis.

- Cruiseturisme er en av de reiselivsformene som bidrar til mest lokal forurensning. Det gir CO₂-utslipp, og det er også en diskusjon mange steder om hvor mye det egentlig bidrar økonomisk i de områdene hvor cruiseturismen pågår. Cruise-turismen vokser, og det må være et mål at den skal bli utslippsfri, sa norske Ola Elvestuen (Midtengruppen).

Yrkesutbildningar: Ny skollag lägger större vikt på arbetsmarknadens behov

Rådande obalans mellan utbud och efterfrågan i gymnasiala utbildningssystemet ska nu åtgärdas. Syftet är att etableringen för ungdomar och vuxna på arbetsmarknaden ska underlättas samt att kompetensförsörjningen till välfärd och näringsliv förbättras.

TEMA

06.11.2023

TEXT: FAYME ALM

Sveriges riksdag beslutade i juni förra året om ändringar i skollagen. Det handlar om planeringen och dimensionering av vissa utbildningar inom gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen, Komvux.

Ett par veckor senare fick Skolverket i uppdrag att kontinuerligt ta fram regionala planeringsunderlag som ska bedöma "hur väl utbildningsutbudet i varje län motsvarar ungdomars och vuxnas efterfrågan på utbildning och arbetsmarknadens behov av gymnasialt utbildade". Så skriver Skolverket

i sin rapport Utbud och efterfrågan på gymnasial utbildning. En nationell bild.

Evelina Fält tävlar i grenen servering under Yrkes-VM i Gdansk 2023. Foto WorldSkills Sweden.

- I den tidigare lagtexten var det uttryckt så att när man planerar utbildning ska man ta hänsyn till elevernas önskemål så långt som möjligt. Det kravet kvarstår, men nu ska även arbetsmarknadens behov vägas in, säger Anders Håkansson, enhetschef för skolinformation på Skolverket, till Arbetsliv i Norden.

Beslutet backas bland annat upp av undersökningar som konstaterat följande:

- ***Sju av tio företag upplever svårigheter med att rekrytera.***

Källa: Bransch- och arbetsgivarorganisationen Svenskt näringslivs rekryteringsenkät

- ***Svensk välfärd står inför stora kompetensbehov.***

Källa: Medlems- och arbetsgivarorganisation SKR – Sveriges kommuner och landsting

- ***Om inte den nuvarande utbildningsdimensioneringen förändras kommer kompetensbristen förvärras.***

Källa: SCB – Statistiska centralbyrån 2035

Kommunerna ska samarbeta

De nya formuleringarna i skollagen innebär också en annan väsentlig förändring: kravet på kommunal samverkan. Var och en av Sveriges 290 kommuner ska genom avtal samverka med minst två andra kommuner i utbildningsplaneringen och genomförandet.

- Många kommuner gjorde det redan innan lagändringen och mycket har hänt sedan lagen trädde i kraft 1 juli i år. I Skåne, till exempel, samverkar redan större delen av de 33 kommunerna, säger Anders Håkansson.

Skolverket publicerade så sent som den sista oktober de första regionala planeringsunderlagen. De är första steget till bättre regional samverkan och ska också skapa underlag till

de regionala modeller som Skolverket ska utarbeta, berättar Anders Håkansson.

- Med regionala planeringsunderlag kan vi bedöma hur väl utbildningsutbudet i varje län motsvarar ungdomars och vuxnas efterfrågan på utbildning och uppskatta arbetsmarknadens behov av gymnasialt utbildade, säger han.

Framöver kommer regionala planeringsunderlag att publiceras vart tredje år.

Liksom i den tidigare lagtexten finns det i den nya inga krav på nationell hänsyn av det samlade utbildningsbehovet på gymnasial nivå.

Brister i utbudet

I Sverige väljer flertalet elever högstskoleförberedande gymnasieprogram. Samtidigt har yrkesprogrammen samlat sett dels för få platser och dels svårt att fylla platserna som finns på vissa av programmen.

- Den största justeringen av utbildningsutbudet behöver göras inom de industritekniska utbildningarna på gymnasiet som svetsarutbildning, industriell tillverkning och den typen av yrken. Här finns väldigt stora behov parallellt med att det finns få utbildningar till dessa yrken nästan överallt i landet. Både på gymnasieskolorna och på Komvux., säger Anders Håkansson.

Men det är inte bara antalet utbildningsplatser som behöver öka. Det finns även ett stort behov av att öka intresset för dessa yrken.

Daniel Åhman tävlar i klassen personbilsteknik under Yrkes-VM i Gdansk. (Se faktarutan) Foto: WorldSkills Sweden.

- När Skolverket är ute i regionerna och bjuder in till olika typer av nätverksmöten är det för att skapa dialog och samarbete kring hur vi tar oss an dessa utmaningar. Här spelar studie- och yrkesvägledning och de som jobbar med APL, arbetsplatsförlagt lärande en särskild roll.

Ingen quick fix

Ander Håkansson har ett långt tidsperspektiv. Förändringar som dessa kräver stora beslut och långa processer.

- Det gäller till exempel att minska bristen på yrkeslärare och tillgången till APL på vissa ställen på APL. Det är flaskhalsar som är svåra att bygga ut i snabb takt. Så detta får bli startpunkten på något nytt, säger Anders Håkansson.

Samverkan även på myndighetsnivå

En av de myndigheter som Skolverket samverkar med (utöver UKÄ, UHR och Arbetsförmedlingen) är Myndigheten för Yrkehögskolan. Det är en central förvaltningsmyndighet som sorterar under Utbildningsdepartementet och vars huvuduppgift är att "ansvara för frågor som rör yrkehögskolan i Sverige och verka för att utbildningarna tillgodoser arbetslivets behov av kompetens".

Yrkehögskoleutbildningar finns över hela Sverige och inom flera olika branscher. De är på eftergymnasial nivå och har oftast en längd på två år.

Analyser styr utbudet

Arbetsliv i Norden har talat med Jenny Twana, enhetschef för analys och ansökan på Myndigheten för yrkehögskolan. Vi frågade henne hur myndigheten får information om vilka utbildningar som kommer att efterfrågas. Så här svarar hon.

- Vi bevakar behovet på arbetsmarknaden på olika sätt. Det regionala utvecklingsansvaret som vi har och kallar RUA innebär att varje region har minst en RUA-funktion med ansvar för arbetsmarknadens behov inom respektive region. Från dem får vi bekräftat om det kan skilja sig mellan olika regioner vilket det ibland gör.

Myndigheten har även kontakt med olika branschorganisationer och kan dessutom bedöma arbetsmarknadens behov utifrån ansökningar de tar emot från utbildningsanordnare.

- Vi har också en bred omvärldsbevakning och gör egna områdesanalyser som blir offentligt publicerade. Numera är de på en mer detaljerad nivå än tidigare. Det är ett beslut vi själva tagit för att öka transparensen kring vårt arbete, säger Jenny Twana.

Hittills har myndigheten publicerat 35 områdesanalyser. Målet är 50 stycken.

Fördröjningar möjliga

Även hos Myndigheten för yrkehögskolan kan en viss eftersläpning uppstå i utbudet av utbildningar om efterfrågan för vissa yrken plötsligt skulle öka eller minska.

- Tidshorisonten vi har är tre till fem år. Våra bedömningar ska kunna hålla under den tiden. Skulle akuta behov uppstå får man ha med sig att det kan ske en viss eftersläpning. Vi måste ju granska och bedöma de ansökningar som kommer in från utbildningsanordnare, säger Jenny Twana.

Hon påpekar att det kan vara svårt att förutse vad som ska hända på arbetsmarknaden och göra analyser på längre sikt än fem år.

- Under pandemin drabbades branscher som underhållning, film och TV hårt, men den marknaden har återhämtat sig. Det gäller att inte dra för stora växlar på sådana skeenden.

Just nu ser Jenny Twana inga akuta händelser som skulle innebära en tvärvändning i vilka utbildningar som godkänns av Myndigheten för yrkeshögskolan.

- Den utveckling som sker i norra Sverige inom den gröna industrin har vi under senare år tagit höjd för. Det kan vara svårt att ställa om snabbt. Men som myndighet är vi mer flexibla än vad flera andra utbildningsansvariga är, säger Jenny Twana.

Varsler tøff konkurranse i Norge om grønn kompetanse

Norge har ikke kompetansen som trengs for å lykkes med en grønn omstilling. På Fagskolen Oslo forsøker de å gjøre noe med det.

TEMA

06.11.2023

TEKST OG FOTO: LINE SCHEISTRØEN

- Vi merker at vi er attraktive på arbeidsmarkedet, forteller studentene som Arbeidsliv i Norden møter på campus «Kuben» på Økern i Oslo.

Bedrifter står nærmest i kø for å vise seg frem for studentene på Fagskolen Oslo, høyere yrkesfaglig utdanning, og for å gi dem tilbud om jobb.

Må ruste befolkningen bedre

Kompetansebehovsutvalget lanserte i juni rapporten «Fremtidige kompetansebehov – Utdfordringer for grønn omstilling i arbeidslivet». Utvalget konkluderer med at Norge ikke har

den kompetansen som kreves for å lykkes med den grønne omstillingen.

- Grønn omstilling øker kompetansekravene, men deler av befolkningen er ikke tilstrekkelig rustet. Det handler blant annet om manglende grunnkompetanse. Også holdninger til klimautfordringer kan bremse omstillingen, sa Sveinung Skule, leder av Kompetansebehovsutvalget, da rapporten ble lagt frem.

Skule påpekte også at mye av kompetansen Norge trenger, må utvikles blant dem som allerede er i arbeidsmarkedet,

og at det vil stille høye krav til etter- og videreutdanning og læring på arbeidsplassen.

Åpner mange nye dører

Roheel Yaquem (27) og Aleksander Trøftmoen (23) er fra før elektrikere og el-kraftingeniører, mens Kawsica Rashasingham (20) er både betongfagarbeider og tømrer. De går på ulike studieretninger innenfor studiet BIM, BygningsInformasjonsModellering.

Aleksander Trøftmoen (23), Roheel Yaquem (27) og Kawsica Rashasingham (20) sammen med læreren Kristine Tveit på Fagskolen Oslo.

Studiet gir dem kompetanse innen 3D-modellering, ledelse innen digital prosjektering av bygninger og tekniske anlegg og infrastruktur, - en kompetanse som er ettertraktet i bransjene de allerede kommer fra.

- Vi opplever at det åpner flere dører i arbeidslivet, sier Yaquem og Trøftmoen.

Den viktige digitale kompetansen

Ideen med fagskolene i Norge er at de skal tilby kompetanse som næringslivet etterspør.

Og nå roper næringslivet høyt etter spesielt to typer kompetanse: digital kompetanse og bærekraftkompetanse,

Fagskolene tilbyr korte, yrkesrettede utdanning som bygger på fag-/svennebrev, eller minst fem års praksis. Her kan du studere på heltid eller deltid, på dag eller kveldstid.

Studiene på Fagskolen Oslo har som mål å gjøre studentene til spesialister på digital samhandling og digital læring. Det legges også vekt på fag som sirkulær økonomi, og utvikling av studentenes kompetanse innen innovasjon og entreprenørskap. Studiene er så praktisk orienterte som mulig.

Innovasjonscamp

Ideen er at studiene skal gjøre fagarbeiderne tryggere på å tenke nytt. Tidlig i studiet ble studentene Arbeidsliv i Norden snakket med kastet ut i en to dagers innovasjonscamp. En innovasjonscamp er et program med fokus på kreativitet, skaperglede og nyskaping. Næringslivet presenterer en prob-

lemstilling som studentene skal løse i en avgrenset tidsperiode. Her måtte de se på ting med nye øyne og finne løsninger.

- Vi lærer og stille spørsmål om hvorfor ting er som dem er. Det er veldig lærerikt og spennende, sier Rashasingham.

Grønne bransjestudier

Anne K. Eggen Lervik er leder for strategisk innovasjon og kommunikasjon ved Fagskolen Oslo. Hun er ikke i tvil om at den digitale og grønne omstillingen i industrien må starte med fagarbeiderne.

Digitalisering, digitalisering, digitalisering, svarer Anne K. Eggen Lervik når hun får spørsmål om hva arbeidslivet etterspør av kompetanse. Eggen Lervik er leder for strategisk innovasjon og kommunikasjon ved Fagskolen Oslo.

Men det forutsetter at fagarbeiderne har kompetanse, ikke minst digital kompetanse. Derfor utviklet skolen sammen med bransjen studiet «Den digitale fagarbeider for bygg- og anleggsbransjen».

Studiet «Fremtidsbygg – sirkulærøkonomi, teknologi og entreprenørskap» er resultat av samme behov, og også utviklet i samarbeidet med bransjerepresentanter i Construction City. Dette studiet gir økt spesialisering innen bærekraft, digitalisering, sirkulær økonomi og entreprenørskap.

- Vi må våge å tenke nytt. Det er helt avgjørende for å lykkes med det grønne skiftet i flere bransjer. Derfor er innovasjon en viktig del av flere av studiene på Fagskolen, sier Eggen Lervik.

Hun er opptatt av at læringen som skjer i arbeidslivet verdsettes.

- Mange av våre studenter kombinerer jobb og studier, forteller hun.

Konkurranse om samme kompetanse

Kompetansebehovsutvalget trakk i sommer sine konklusjoner på bakgrunn av blant annet en rapport de hadde bestilt fra forskere på Nordisk Institutt for studier av innovasjon,

forskning og utdanning (NIFU). Håkon Endresen Normann, forsker på NIFU, ledet arbeidet med rapporten «Kompetanse for grønn omstilling».

Forskerne har sett på hvilken kompetanse som er spesielt viktig for en grønn omstilling på tvers av hele arbeidslivet. De har i tillegg gjort dypdykk i olje og gass og nye grønne næringer, men også i kommunal forvaltning.

Og det forskerne finner er at alle, uavhengig av bransjer, etterspør den samme kompetansen.

For eksempel overlapper kommunenes kompetansebehov knyttet til grønn omstilling i stor grad med kompetansebehovene i resten av arbeidslivet.

2 av 3 har udekket kompetansebehov

NIFU avdekket et stort behov for teknisk kompetanse, særlig innen IKT og elektrofag. Størst er behovet for ingeniører, elektrikere og elektronikere, IKT-teknikere/IKT-rådgivere, og realister og sivilingeniører.

I tillegg er det et stort udekket behov for kompetanse på klimarapportering og klimaregnskap og sirkulær økonomi.

Nær 2 av 3 virksomheter sier at de allerede har et utdekket kompetansebehov, uavhengig av et eventuelt behov ved en grønn omstilling. Nesten like mange forventer at en grønn omstilling vil kreve annen kompetanse og også medføre endringer innenfor dagens oppgaver.

- Det er allerede konkurranse om disse folkene. Grønn omstilling vil forsterke konkurransen om denne kompetansen, sier Endresen Normann.

Må omstille folkene

Kompetanseheving av ansatte ses som den viktigste aktiviteten for å møte fremtidig kompetansebehov.

Tre av fire virksomheter svarer at dette er veldig viktig. Over halvparten svarer at rekruttering av ansatte er viktig.

- Dette kan peke på mulige utfordringer knyttet til at mange virksomheter skal konkurrere med hverandre i rekrutteringen av mye av den samme kompetansen, skriver forskerne i rapporten.

Kurs og opplæring internt i virksomheten er den klart mest relevante formen for kompetanseheving. Kun et fåtall av virksomhetene trekker fram høyere utdanning i kombinasjon med jobb som relevant.

- Det er på mange måter overraskende at så mange virksomheter mener at en stor endring som grønn omstilling synes best løst ved relativt «lavterskel» intern kompetanseheving, mens mer omfattende formell kompetanseheving synes mindre aktuelt», skriver forskerne i rapporten.

Politiske valg

Endresen Normann påpeker at politiske valg har mye å si for hvilken kompetanse virksomheter vil få behov for i fremtiden.

Han gir oss et eksempel: Si at politikerne setter som mål at utslipp fra produksjon av kjøtt og meieriprodukter skal halveres. Det vil i så fall kreve mye av dagens bonde, som må omstille seg og finne nye måter og drive på.

Endresen Normann tror at det er en slik kraftfull, om så kontroversiell, politikk som trengs for at det skal bli fortgang i en grønn omstilling i alle typer virksomheter, ikke bare i olje og gass. Men han frykter at omstillingen vil fortsette i samme tempo som i dag, og ifølge ham er det et litt for tregt tempo med tanke på å nå nødvendige klimamål.

Noen vil rammes, men hvem?

NIFU-forskeren skal se mer på sammenhengen mellom den grønne omstillingen og arbeidslivet. I prosjektet «Green and just Labour Market» skal Endresen Normann sammen med kollegaer se på hvilke konsekvenser en grønn omstilling kan få for ulike grupper i samfunnet, med søkelys på kompetanse og arbeidsliv.

- En grønn omstilling og et endret kompetansebehov vil innebære at det i deler av arbeidslivet kanskje vil bli mindre etterspørsel etter en del yrker og kompetanser. Noen vil trolig rammes av det, men hvilke grupper det er snakk om vet vi ikke nok om ennå. Det vi så under den forrige oljekrisen var at de med lavest utdanning var overrepresentert i gruppen som mistet jobben, sier Endresen Normann.

Finland lockar - men första vågen av estniska arbetare har flyttat hem

Estlands huvudstad Tallinn är en charmig stad med medeltida sevärdheter och en snabb utveckling. Inte mycket finns kvar från den sovjetiska tiden. På några timmar kommer man över Finska viken från Helsingfors till Tallinn.

NYHET

06.11.2023

TEXT: BENGT ÖSTLING, FOTO: CATA PORTIN

Det är inte enbart finländare som fyller de tre rederiernas kryssningar för att shoppa billig alkohol i Estland. Rederierna har ökat antalet avgångar och trafiken har återgått till nivåerna före coronapandemin, trots att priserna i Estland har gått upp.

Tallinn - moderna höghus reser sig bakom de äldre delarna av staden.

Även om turismen är den huvudsakliga orsaken till de täta båtturen är arbetspendlingen också viktig, men i motsatt riktning. Den kommer från de tre baltiska länderna och längre ifrån.

Start efter Sovjets fall

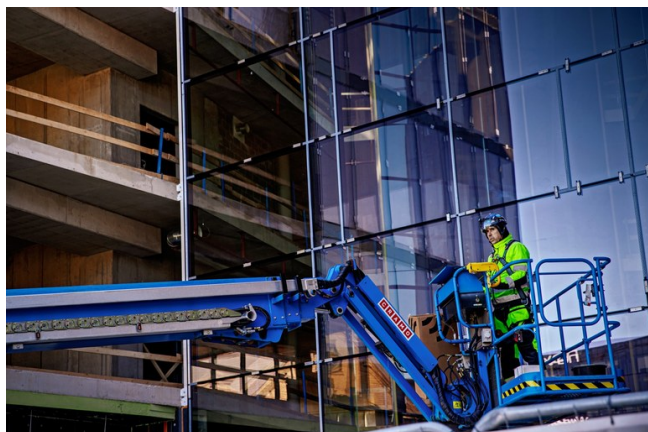
Det finns inga exakta siffror på antalet, men det sägs röra sig om tiotals tusen personer som gästarbetar i Finland. Coronapandemin har förändrat trafiken, liksom det ekonomiska läget i Finland.

Gästarbetet började med estniska byggarbetare som kom genast då gränserna öppnades, i slutet av 1980-talet då Estland blev självständigt från Sovjetunionen.

Lönerna var avsevärt högre, i "västvaluta", arbetsvillkoren och levnadsstandarden bättre. Senare tog rörligheten fart då Estland anslöt sig till EU år 2004.

Hårt arbete, risk för missbruk

Byggarbete och liknande tyngre jobb tycks fortfarande sysselsätta många av de baltiska männen, som dominerar bland arbetskraften till Finland. Sjukvård, städning och säsongarbete sysselsätter många kvinnor från de baltiska länderna.

Byggarbetare har varit en stor andel av arbetskraftsinvandringen från de baltiska länderna till Finland. Men här är det en finsk byggarbetare på ett projekt i Tallinn.

När trafiken ökade från Baltikum fanns det oro för lönedumpning, kriminalitet och trafficking. Numera diskuteras prostitution sällan i samband med arbetskraftsrörligheten från Baltikum.

Men i Finland pågår en rättegång om grov människohandel. 21 arbetstagare lockades att arbeta i Finland under slavliknande förhållanden.

Ett tiotal ester misstänks ha förtjänat över två miljoner euro genom att utnyttjat snåriga regler, orealistiska drömmar och dåliga språkkunskaper. Det kan enligt polisen finnas hundratals offer som har arbetat som småföretagare, men blivit utan löner och förmåner.

Sämre jobb och sämre lön

Gemensamt för både män och kvinnor verkar vara att personer med utländsk bakgrund i huvudsak erbjuds sämre jobb än finländarna.

En utredning som gjordes hösten 2022 bland FFC:s fackliga förtroendemän visar att det finns utländsk arbetskraft på 70 procent av arbetsplatserna i Finland. Tre år tidigare var motsvarande andel 56 procent.

En klar majoritet av de förtroendevalda anser att samarbetet mellan finländare och utländsk arbetskraft i huvudsak löper bra.

Det finns en oro bland finländarna om att utlänningarna diskrimineras, och att det medför sämre villkor också för finländsk arbetskraft. I det nya regeringspartiet Sannfinländarna finns det kvar åsikter om att utlänningarna tar finländarnas jobb för en låg lön.

Bristen på arbetskraft förenar

Från facklig sida varnar man för en dubbel arbetsmarknad i Finland. Arbetskraftsinvandringen är välkommen, men med finländska spelregler och löner.

Numera har både Finland och Estland brist på arbetskraft inom många sektorer. Behovet av vårdpersonal är stort i Finland, men behovet av språkkunskap kan ställa till problem. Inom hotell- och restaurangsektorn behövs också anställda, eftersom så många bytte bransch under coronapandemin.

Arbetslösheten har ökat i Estland och var under sommaren 5-6 procent. Somliga talar om rentav 8 procent, men då räknar man in en stor mängd flyktingar från Ukraina.

Många skaffar sig jobb i Norden på egen hand eller via kontakter, men ett fenomen som har blivit vanligare är de finländska arbetsförmedlingarna i Tallinn.

Heikki Mäki är delägare i det finländska bemanningsföretaget Finesta' som hör till de större aktörerna i Baltikum. Omkring 800 personer får varje år arbete via hans företag, som förmedlar personal i hela Baltikum och runt om i Norden.

Företaget hyr arbetskraft till företagskunder i Norden, framförallt inom industri, elektronik, hotell- och restaurang, berättar Heikki Mäki.

Heikki Mäki, delägare i det finländska bemanningsföretaget Finesta. Foto: Finesta.

Den finländska regeringens och framförallt Sannfinländarnas försök att hindra invandring stör inte Heikki Mäkis nattsömn. Alla EU-medborgare har fri rörlighet och är välkomna att jobba i Finland, påpekar han.

Men regeringen kan förstås göra livet svårare, framförallt för asylsökare och den arbetskraft som kommer från länder utanför EU.

Norden pop

För de estniska arbetstagarna handlar det inte enbart om Finland. Norge är också populärt i Baltikum. Men eftersom landet står utanför EU anses byråkratin med arbetstillstånd och registrering svårare.

Grannlandet Sverige är närmare och känt för social trygghet och goda löner.

Säsongarbetarna har också blivit fler. Många vill jobba och tillbringa vintern i Lapplands skidorter och sommaren vid kusten eller i hemlandet, säger Heikki Mäki. Arbetsperioderna förkortas.

Också omvänd trafik

Det finns också finländare och nordbor som vill pröva på att jobba i Baltikum, trots en lägre lönenivå och en stark inflation under det senaste året. Som exempel har sockerpriset dubblats på ett år, rapporterar nyhetsmedierna.

Estland lockar också till sig arbetskraft från andra delar av Europa, som italienska restaurangchefen Federico Bonторин. Här vid sidan av servitrisen Laura Vähk på Tule Estonia.

Estlands löner har ändå ökat, speciellt inom it-sektorn, och möjligheten till distansarbete är stor i den branschen, påpekar Heikki Mäki.

Inom andra branscher är lönenivån fortfarande låg. I maj enades arbetsmarknadens parter i Estland om att minimilönen ska höjas med 50 % senast år 2027. I år är minimilönen 725 Eur/månad, dvs. 4.30 euro i timmen.

Esterna åker hem

Det finns alltså fortfarande mycket som lockar i grannländernas högre lönenivåer, när t.ex. byggnadsarbetarens medellön i Finland är 15-20 euro i timmen.

Men den finländska byggnadssektorn, där esterna har fyllt arbetskraftsbehovet, går inte längre lika bra. Byggaktiviteten har gått nedåt i Finland.

Bristen på jobb har gjort att många estniska byggnadsarbetare på senare tid har avslutat sitt medlemskap i det finländska byggnadsfacket och flyttat hem.

Det berättar Urmet Aru som själv kommer från Estland. Sedan sju år är han funktionär i det finska byggnadsfacket. Han började jobba som målare i Finland som 21-åring.

Facket kan hjälpa bara medlemmar

Aru vet hur stort beslut det är att börja pendla eller flytta bort från hemlandet. Det kan beskrivas som ett sjömansliv. Många jobbar hårt i tre veckor. Sedan har de ledigt en eller två veckor och kan då åka hem från de ofta torftiga övernattningsbostäderna i Finland.

I Estland är anslutningsgraden till facket låg, vilket också syns när arbetstagarna kommer till Finland. Många ester ansluter sig till facket först när de upptäcker behovet, och då är det för sent. Om lönen är obetald, arbetsgivaren går i konkurs eller arbetslöshet hotar, kan man behöva juridisk hjälp.

Men reglerna talar om minst sex månaders medlemskap innan man kan få hjälp av arbetsöshetskassan eller facket, betonar Urmet Aru.

Facklig organisering otillräcklig

Sett från Norden - med en fackanslutning på närmare 70 procent inom många sektorer - är Baltikum i en svår sits. Flera nordiska samarbetsprojekt har gjorts för att höja organiseringsgraden i de baltiska fackorganisationerna.

- Problemet var inte att vi inte kunde få nya medlemmar, men vi lyckades inte hålla dem. Det fanns inte strukturer i fackföreningsrörelsen, förklarar Jaan-Hendrik Toomel, ordförande för Fackföreningarnas centralförbund EAKL.

Jaan-Hendrik Toomel, ordförande för de estländska fackföreningarnas centralförbund EAKL.

Toomels utmaning är fortfarande att locka och behålla fler medlemmar i det estniska facket. Mindre än 10 procent av arbetskraften är fackmedlemmar, närmare 20 procent har kollektivavtal.

Det är alltså oklart varför facket inte intresserar esterna. En del ser historiska skäl från den sovjetiska tiden då fackmedlemskap fick dåligt rykte.

Det varierar dock mellan olika sektorer. Jordbruket och byggnadsbranschen har ingen facklig organisering alls, men transport, skolsektorn och sjukvården har en hög grad fackmedlemskap, upp till 70-80 procent av arbetstagarna.

Lönegapet minskar

Lönenivåerna har ökat betydligt i Estland, även om man är långt ifrån de nordiska medellönerna. Men gapet har minskat på trettio år, säger den estniska fackbossen Jaan-Hendrik Toomel med stolthet i rösten.

Han ser den förändrade flyttrörelsen som naturlig. Det är rörlighet åt båda hållen, de äldre estniska arbetarna kommer hem trots lägre löner, nya åker istället.

Innan Toomel blev ordförande i Fackföreningarnas centralförbund EAKL jobbade han i transportfacket och före det som vägbyggare. Men i Finland har han aldrig arbetat.

Han förstår de byggarbetare som vill pröva på jobb i Norden och Tyskland. Andra arbetstagargrupper åker i andra riktningar, Toomel nämner kontorspersonal som gärna åker till Storbritannien.

Flyttrörelsen visar - lönerna måste upp i Estland

Flyttrörelsen hör till nutiden och EU. Men det verkar ändå fortfarande vara många ester som vill åka bort. Det hjälper förstås att öka trycket på löneökningar i Estland.

När lönegapet suger arbetskraft måste de estniska arbetsgivarna höja lönerna. De estniska jobben måste bli mer konkurrenskraftiga så arbetet blir gjort, noterar fackordföranden Toomel. Höjda löner kan också visa på framgångar för fackrörelsen.

Renewcell får Nordiska rådets miljöpris för återvinning av gamla kläder

Det svenska företaget Renewcell får Nordiska rådets miljöpris 2023 för sin banbrytande lösning för att återvinna och återskapa textilavfall till nya kläder och nya produkter.

NYHET

06.11.2023

TEXT OCH FOTO: BJÖRN LINDAHL

Martin Stenfors, strategichef på företaget, tog emot priset under Nordiska rådets festföreställning på Operan i Oslo .

- Priset är ett jättestort erkännande. Vi har lagt ned ett stort jobb sedan vi grundades 2012. Att ta en god idé på forskningsstadiet hela vägen till att bygga en ny industri i Sverige är en ganska jobbig process. Att få uppskattning och se att det inte bara är vi själva som tycker att det är viktigt, är jättestort för oss, sa Martin Stenfors omedelbart efter prisutdelningen till Arbeidsliv i Norden.

Temat för miljöpriset i år var hållbar produktion och konsumtion av textilier. Det fanns sammanlagt sju nominerade. Svenskarna köper i genomsnitt 14 kilo nya kläder och textili-

er per person och år. Men mycket av det används inte. Nästan åtta kilo textil slängs i hushållssoporna och förbränns.

Slänger 80 000 kläder

- Svenskarna slänger ungefär 80 000 ton av kläder. I vår anläggning i Sundsvall, när den har skalats upp, ska vi kunna processa 60 000 ton per år, säger Martin Stenfors.

Renewcell tillverkar inte själva fiberprodukten i form av textilier som viskos och lyocell, men råvaran till den.

Råvaran för Renewcell kan vara gamla jeans - men inte sportkläder utan bomull eller ullsockor. Foto: Alexander Donka.

- Det är en sorts dissolvingmassa. Idag görs den råvaran av träd från skogen. Vi använder i stället cellulosan från slängda kläder med rikt bomullsinnehåll och tillverkar samma produkt. Då får vi både bort textilavfallet från deponiförbränning, samtidigt som träden i skogen kan användas till andra saker än att tillverka kläder.

Renewcell kallar cellulosamassan de tillverkar för cirkulose. Både H&M och Levi's använder den redan i sina kollektioner. Idag är det 130 personer som är anställda på företaget, de flesta på en fabrik i Ortviken vid Sundsvall.

Renewcell har tidigare meddelat att det tecknat ett kontrakt med kinesiska Tangshan Sanyou, en av världens största producenter av viskosfiber. Kontraktet sträcker sig över fem år och är värt drygt 2 miljarder kronor.

- Det är jättestort för oss och faktiskt för hela industrin, där det inte är så vanligt med långa avtal. Vi ska leverera 40 000 ton massa per år till Tangshan Sanyou, vilket innebär att vi redan nu sålt två tredjedelar av vår kommande kapacitet i Ortviken, sa Patrik Lundström, vd för Renewcell, till Di Digital när nyheten släpptes.

Renewcell har flyttat in i SCA:s gamla massa- och pappersfabrik. SCA bestämde sig 2020 för att lägga med sin produktion av tryckpapper, som tidigare sysselsatte 700 personer. Foto: Henrik Bodin.

Renewcell ser ut som ett pappersbruk, men istället för trästockar är det gamla jeans som är råvaran.

- Delvis använder vi samma maskiner som ett pappersbruk. Vår torkmaskin, som torkar massan, är en begagnad maskin, även om den inte är från SCA. De hade lokaler som passade jättebra för vår produktion och det fanns resurser i form av tidigare anställda.

- När vi tittar på hur vi ska skala upp ytterligare är planerna på 360 000 ton. Det skulle kunna generera 500 jobb. Det är ju processindustri, så den är inte väldigt arbetsintensiv. De flesta jobben är vid skärmar för att styra processen. Men totalt sett blir det ändå fler jobb, eftersom efterfrågan på de här produkterna ökar, säger Martin Stenfors.

Islands arbeidsminister: Vi må løse utfordringene med det grønne skiftet sammen

Guðmundur Ingi Guðbrandsson har vært Islands sosial-, arbeids- og nordisk samarbeidsminister siden 2021. I den rollen har han ledet Islands formannskap i Nordisk Ministerråd i år, og skal lede et møte med representanter fra nordiske fagforeninger, arbeidsgivere og regjeringer i Reykjavik i desember.

NYHET

06.11.2023

TEKST: HALLGRÍMUR INDRÍÐASON, FOTO: ARI PÁLL KARLSSON

Vi satte oss ned med Guðbrandsson for å snakke om disse og de andre prioritettene Islands formannsskap har.

Guðmundur Ingi Guðbrandsson sier at Island har hatt svært ambisiøse planer for formannsskapet .

- Vi har forberedt dette i et klima preget av to faktorer. Den ene er at pandemien nettopp er over, og vi er i ferd med å jobbe oss ut av alle slags konsekvenser av den, for eksempel i arbeidsmarkedet og samfunnet forøvrig.

- Den andre faktoren er Russlands invasjon av Ukraina, som har ført til mer fokus på fred i vår formannsskapsplan. Siden

starten av invasjonen har selvfølgelig andre ting hent som også fører til et nødvendig økt fokus på fred. Men Ukraina er nærmere Norden og vi har også samarbeidet på visse områder med østeuropeiske land.

- Nå har vi, de nordiske samarbeidsministrene, redusert samarbeidet med Russland. Men vi har fremdeles muligheten til å støtte spesifikt arbeid der, for eksempel humanitært arbeid.

Fokus på klima og miljø

Guðbrandsson sier at Island også jobber med en spesifikk plan for å takle endringene i arbeidsmarkedet. Planen varer

frem til neste år. Guðbrandsson var tidligere miljøminister og før det igjen var han en klimaaktivist. Så det er ingen overraskelse at klimaendringer og miljøet er viktige tema under formannsskapet.

- Vi fokuserer spesielt på det grønne skiftet, som dekkes i den planen, men vi tar det til et enda høyere nivå. Vi planlegger et toppmøte i tidlig desember der vi bruker den nordiske arbeidsmarkedsmodellen som inspirasjon. Vi samler representanter fra fagforeningene, arbeidsgiverne og regjeringene.

Mer om det møtet senere.

Island jobber også med å forbedre inkludering i arbeidsmarkedet.

- Det betyr et arbeidsmarked som er åpent for alle. Vi fokuserer spesielt på mennesker med handicap og immigranter. Jeg har jobbet mye med dette her på Island. Og vi jobber også med å vurdere verdien av arbeid i et kjønnsbasert arbeidsmarked, noe statsministerens kontor har tatt ansvar for ut fra et likestillingsperspektiv.

Guðbrandsson nevner to fokusområder til for Islands jobb i det nordiske samarbeidet.

- Nummer én er forskning, spesielt når det gjelder ting som helt klart vil endres snart i forhold til det grønne skiftet og inkludering på arbeidsmarkedet. Vi bør fokusere på dette og skape en plattform for fremtidig politikk. Dette er allerede i gang.

- For det andre bør vi fokusere mer på kompetanse og hvordan vi kan forbedre folks muligheter for å utvikle kompetansen sin slik at de kan utføre de jobbene som vil endre seg i fremtiden, både på grunn av teknologi og det grønne skiftet. Det er mye diskusjon om dette i Europa nå.

Kan lære fra hverandre

Men tilbake til toppmøtet i Reykjavik. Guðbrandsson sier at det har potensiale for å bli et svært viktig møte.

- Hver gang du står overfor noe nytt, vil du gjøre det bedre hvis du inviterer flere til bordet, spesielt hvis du kan gjøre det i en internasjonal kontekst. Dette toppmøtet vil samle fagforeningene, arbeidsgiverne og regjeringene i samme rom.

- Dette er veldig viktig, fordi vi helt klart må møte utfordringene rundt et rettferdig grønt skifte sammen, ikke bare for å kunne nyte endringene men også for å kunne dele byrdene på en rettferdig måte. Dette henger sammen med Nordens visjon for 2030, der vi sikter mot en grønn, konkurransesterk og sosialt bærekraftig region.

- Så jeg mener det er veldig viktig å få skyte et startskudd med et godt møte mellom disse partene. Der vi kan ta for oss de viktigste tingene som vi må ta tak i når det gjelder det grønne skiftet, og hvordan vi kan inkludere disse i vårt samarbeid. Mye av dette skjer selvfølgelig i hvert enkelt land, men vi kan lære så mye fra hverandre – det har vi vist tidligere i vårt nordiske samarbeid.

- Jeg må si at etter å ha vært minister i nesten seks år i to ulike departement, så er mitt syn at kjernen i det nordiske samarbeidet er meningsutveksling og det å lære fra hverandre med må om å styrke våre felles verdier. Dette møtet blir en veldig god arena for å bygge på dette arbeidet.

Guðbrandsson sier at den største utfordringen med det grønne skiftet handler om kompetanse.

- Det er viktig at vi forstår endringene som ligger foran oss. En av tingene vi på se på er kunstig intelligens, noe som ikke vil gjøre jobben enklere. Men KI kan også skape muligheter og hjelpe oss med å få ting til å gå i riktig retning.

- Jeg mener vi må finne ut hvordan vi kan sikre at arbeidsmarkedet har tilgang til folk med den riktige kompetansen til å møte disse utfordringene, og vi må passe på at de som enten mister jobben eller møter store endringer får muligheten til kompetanseheving.

Når vi spør, innrømmer Guðbrandsson at dette er også noe som det statlige utdanningssystemet må ta del i.

- Derfor er vi i gang med en gjennomgang av utdanningssystemet på ungdomsskolenivå, og vi venter på en rapport som publiseres i november. Mitt mål er å fremme et nytt lovforslag i Alltinget basert på denne.

Guðbrandsson legger til at det er også viktig for arbeidsgivere og fagforeninger å enes om grønne løsninger. Han forteller at en spesialkomite for det islandske språket nå er i gang med

å diskutere hvordan man styrker språket, spesielt som andrespråk. Dette er viktig for inkluderingen av immigranter i arbeidsmarkedet.

- Det er svært viktig å støtte denne utviklingen og at alt dette passer sammen.

Transport og jordbruk hovedutfordringer for karbonnøytralitet

Som mange andre land skal Island også bli karbonnøytralt innen 2040. Guðbrandsson sier at den største utfordringen er å fullføre overgangen til grønn energi.

- Her snakker vi først og fremst om fisketrålere, veitransport og luftfart. Andre ting i energiovergangen er i rute, for eksempel kollektivtransport og private biler.

Den andre store utfordringen er jordbruket.

- Her må vi gjøre det bedre, ikke bare på Island men i alle de nordiske landene. Du kan ikke endre den enteriske gjæringen i kyr og sauer på samme måte som du bytter motor i biler og fly. Så utslipp fra husdyr må reduseres gjennom annerledes bruk av gjødsel for eksempel. Dette handler om Islands økosystem og ødeleggelsen av landskap som har pågått tidligere. Vi har greid å forbedre dette. Men dette er altså hovedutfordringene.

Guðbrandsson sier målet er å fortsette å redusere CO2-utslippene også etter at Island blir karbonnøytralt.

- Det kan vi gjøre ved å ta tilbake land og våtmarker. Det er det vi må sikte mot mens vi jobber for en bedre klimaballanse i verden.

Vi ender intervjuet med å se på hva det islandske arbeidsmarkedet står overfor. Kortere kollektivavtaler ble inngått i slutten av fjoråret og går ut i januar. Det ser ut til at forhandlingene for nye avtaler blir vanskelige, siden både inflasjon og renter er høye.

- For meg er det viktig å inngå langsiktige avtaler. De fører til en mer stabil økonomi siden vi vet hva vi kan forvente. Jeg mener det er tydelig at staten vil komme med forslag om å støtte målet om langsiktige avtaler. Men de må også støtte våre forsøk på å dempe inflasjonen og rentene, fordi det er det alle vil – uansett hvem vi representerer. Så sentralbanken, staten og arbeidslivet må alle gjøre det de kan.

Guðbrandsson sier han ønsker en økning av de laveste lønningene – enten i de neste avtalene eller senere.

- Vi har tatt noen steg i de siste årene og jeg tror at fagforeningene gjorde en super jobb der. Jeg håper også at vi kan forbedre kvinners lønnsnivå i visse jobber, sammenlignet med hva menn med lignende utdanning får betalt. Dette er det jeg mener er viktigst akkurat nå.

Nordöstislands mångfasetterade arbetsmarknad

María Pálsdóttir slår ut med armarna och utbrister: "Välkomna till sjukhuset!" Klädd i en gammaldags sjuksköterskeuniform känns hennes glädje och entusiasm nästan opassande. Det är trots allt ett gammalt sanatorium vi kommit till. Det handlar om den vita pesten, eller tuberkulosen, som drabbade ön hårt.

NYHET

06.11.2023

TEXT OCH FOTO: BJÖRN LINDAHL

Hælið, som museet kallas, är en del av den mörka turismen. Som katakomberna i Paris, Ground Zero i New York eller Tjernobyl, handlar det om död, smärta och lidanden. Men också om livskraft, förmågan att ta vara på det som finns och göra det bästa ut av det.

Maria Pálsdóttir växte upp på en granngård till Kristnes Sjukhus, som byggdes 1927 för att vårda tuberkulospatienter från den norra delen av Island. Sammanlagt dog 5 900 islänningar i sjukdomen mellan 1911 och 1970. I ett internationellt perspektiv är tuberkolos den dödligaste sjukdomen av alla de

senaste 200 åren. Sanatoriet ligger utanför Akureyri, i den nordöstra delen av landet.

När Maria Pálsdóttir besökte sina gamla barndomstrakter 2015 blev hon ledsen över att se hur nedgångna många av byggnaderna var. Hon är egentligen utbildad till skådespelare, men beslöt sig för att något måste göras.

Ett av rummen på museet har tapetserats med kopior av brev som skrev till och från sanatoriet.

- När jag gick ut med planerna om att restaurera sanatoriet fick jag ett enormt gensvar från islänningar som haft släktingar där, eller som själva upplevt att vårdas där som barn, berättar hon.

En av dem visade sig till hennes förvåning vara den förre isländske presidenten, Ólafur Ragnar Grímsson, vars mor Svanhildur kämpade med tuberkulos under större delen av sitt liv, fram till sin död vid 51 års ålder. Han gav Pálsdóttir två miljoner isländska kronor i startkapital, och andra följde efter med mindre summor.

Idag är museet en gripande upplevelse – speciellt om Maria Pálsdóttir själv guidar runt. Som skådespelare vet hon precis vilka historier som griper tag i hjärteroten.

Det fanns ingen kur mot tuberkulos annat än vila, vitaminer, sol och frisk luft förrän på 1970-talet. Ibland klarade kroppens immunsystem att övervinna sjukdomen. En extrem operation var tidigare att såga bort en del av revbenen, så att lungorna kollapsade och tuberkulosbakterien inte fick något syre.

- Jag måste fortfarande ha tre andra jobb, så jag kan inte leva av museet och kaféet. Men det berättar en viktig historia, som känns mycket närmare efter coronapandemin, säger hon.

Nästan granne med det gamla sanatoriet ligger Jóláhusið (Julhuset), som "alla" som kommer till Akureyri besöker.

Året runt är det en orgie i julpyrlar av alla de slag och godis säljs i snabb takt.

- Vi är nio stycken som är anställda här nu, men det är fortfarande väldigt mycket ett familjeföretag, säger Erna Rún Halldorsdóttir, vars föräldrar byggde julhuset.

- Flest besökare har vi faktiskt på sommaren.

Erna Rún Halldorsdóttir i Julhuset säljer godis och juldekorationer året runt.

Under allt sockret finns det en liten besk underton, för den isländska julen ser inte ut som i andra land. Det finns 13 jultomtar, alla barn av trollhäxan Grýla. De tretton dagarna före jul får barnen varje morgon gåvor i strumpor som hängts upp, men har de varit elaka blir det en gammal potatis i stället, även om vi tvivlar på att det är så många barn som riskerar att få det idag.

Islänningar är trots allt som människor flest, men ofta med ett lite annorlunda perspektiv. Med bara 1,3 personer per kvadratkilometer blir förhållandet mellan människor och natur ett annat än i mer tätbefolkade områden.

Det är också därför Hjalti Páll Þórarinsson, projektledare på Visit Northern Island, kan slå fast att det inte är någon risk för att överturismen blir ett problem i landsdelen.

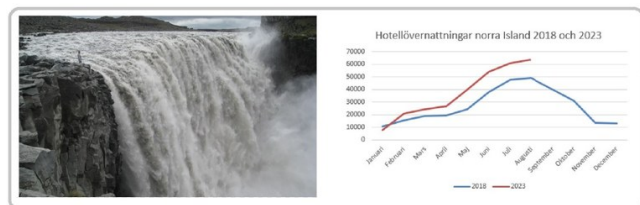
- Det finns fortfarande många platser där det inte sker någonting alls. Men stora mängder turister kan förstås vara en utmaning. Speciellt på flygplatsen eller hamnarna, där det kan uppstå flaskhalsar när många anländer samtidigt.

Rögnvaldur Gudmundsson, som leder regionalrådet för Nordöstra Island och Hjalti Páll Þórarinnsson, från Visit Northern Iceland. Akureyri i bakgrunden.

Norra Island kan ståta med att 97 procent av besökarna är mycket nöjda eller nöjda med upplevelsen. 44 procent av de som besöker Island tar sig till den norra sidan, oftast de som redan besökt ön en gång tidigare. I den södra delen har "The Golden Route" marknadsförts i 40 år, en rundtur som gör att man får se Thingvellir, där kontinentalsocklarna glider isär, den vattensprutande Geysir och det stora vattenfallet Gullfoss.

- Här i norr ville vi inte vara sämre, så vi började marknadsföra "The Diamond Circle" för några år sedan och den har blivit en stor succé, säger Hjalti Páll Þórarinnsson.

Antalet övernattningar på hotell i norra Island hittills 2023 jämfört med toppåret 2018. Det röda strecket är 2023, som legat över 2018 alla månader utom januari hittills i år. Källa: Statistics Iceland. Bilden av Dettifoss är tagen av Tim Bekaert, Wikipedia.

De viktigast stoppen under rundresan, som man knappast hinner med på en dag, är den lilla staden Húsavík, den djupa dalgången Ásbyrgi, sjön Mývatn och Dettifoss, det kraftigaste vattenfallet i Europa oavsett om man mäter mängden vatten, höjden eller bredden.

Turismen är den viktigaste näringen på Island. Men speciellt i norra Island är den organiserad på ett annat sätt än i de flesta andra länder, där reselivsnäringen ofta består av större företag.

- Det finns 900 turistföretag utanför Reykjavik – de flesta består bara av en eller två personer, äger Hjalti Páll Þórarinnsson.

Det handlar om guider med egna terrängkörande bilar, små restauranger som av och till drivs i den egna bostaden och fiskebåtar som används till valsafari. Detta kombineras med en mycket stark satsning både på kultur och idrott, något som gynnar både de egna invånarna och turister.

Av de 39 000 personer som bor i nordöstra bor 20 000 i Akureyri. Det låter inte som en stor stad – men det är faktiskt den näst största staden på Island. Jämfört med andra nordiska städer av samma storlek kan den bland annat skryta av att ha:

- Ett eget universitet med 2 000 studenter
- 8 idrottshallar och 4 simhallar
- Ett kulturhus med en stor sal där 590 personer får plats
- En musikskola med 400 elever

Kulturhuset i Akureyri är runt och var tillsammans med Harpa i Reykjavik de enda huset som byggdes färdigt efter att Island drabbades av en finanskris 2018.

- Att få folk att bo här i nordöstra Island handlar inte bara om att ha tillräckligt med arbetsplatser. Vi ställde också frågan: "Vad ska vi göra efter klockan fem?" säger Rögnvaldur Gudmundsson, som leder regionalrådet för Nordöstra Island.

- Kultur är viktigt. Liksom att vi satsar mycket på att barn och ungdom ska ha det bra.

Varje år stöds därför många olika kulturprojekt - ett av dem som fått stöd är tuberkulosemuseet.

Han medger att med bara tre procents arbetslöshet så är det inte så mycket innovation.

- Alla har redan ett jobb, säger han.

Men när vi vandrar runt i staden slås vi av att det finns så många oväntade upplevelser, som konstmuseet som visar konst som lika gärna kunde ha visats i ett galleri i New York.

Akureyri konstmuseum är ett av de yngsta konstmuseerna på Island, grundat 1993. Det ligger i vad som tidigare var ett kooperativ, som ritades med starka influenser från Bauhaus och Funkis-rörelsen.

- Oh wow! This is fantastic! How provocative, utbrister en grupp på tre amerikanska kvinnor. De ser ut som om de har besökt många konstutställningar i sina liv. Nu ser de på den isländska konstnären Brynhildur Kristinsdóttirs bilder, video och objekt som ställer frågan vad som är manligt och vad som är kvinnligt.

”Några av oss väljer att växa som rötter – i alla riktningar, medan andra väljer den raka vägen” skriver hon i sin presentation av konstverken.

Norra Island lever emellertid inte bara av turism.

Fisket är fortfarande en stor näring, liksom kraftintensiv industri som har goda villkor på Island, där energipriserna är frikopplade från den europeiska marknaden.

Grétar Thór Eythórsson och Hjalti Jóhannesson från Akureyri universitet ska forska på hur globala trender påverkar arbetsmarknaden på nordöstra Island.

På bägge sidor om Akureyri ligger det städer som domineras av några få företag. Därför har de valts ut i ett nordiskt forskningsprojekt, SunRem, som är en akronym för ”Sus-

tainable Remote Nordic Labour Markets” och som ser på ett antal isolerade arbetsmarknader i Norden. De två forskarna Hjalti Jóhannesson och Grétar Thór Eythórsson på Akureyri står för den isländska delen av projektet som delvis finansieras av NordForsk.

- Vi ska se på hur arbetsmarknaderna påverkas av globala trender som digitalisering, globalisering och klimatförändringar, som vi inte själva har någon kontroll över, säger forskarna Hjalti Jóhannesson.

I Dalvik, med 1 906 invånare, domineras arbetsmarknaden helt av det isländska företaget Samherji, som är ett av de största företagen i den isländska fiskindustrin. Det har fiskfabriker både i Akureyri och i Dalvik.

- Fiskefabriken i Dalvik är världens mest moderna och sysselsätter 165 personer, säger han.

Samherjis produktionsanläggning i Dalvik. Foto: Samherji.

Inte minst har det satsats mycket på att få en bra arbetsmiljö i fabriken, där torsk och annan vit fisk fileteras. Eftersom det bara ligger fyra mil från Akureyri finns det en del pendlare i bägge riktningarna. Inslaget av invandrad arbetskraft är också relativt stort. 13 procent av invånarna är utländska medborgare.

Húsvík är något större, med sina 3 156 invånare. Det är ett centrum för valturismen, där man med fartyg tar sig ut till områden med valar som kaskelotter. Húsvík har också kraftintensiv industri, i form av en fabrik som producerar kiselmetal. Det är en grå och glänsande halvledande metall som används för att tillverka solceller och mikrochips. Företaget ägs av det tyska företaget PCC som började bygga fabriken 2018, mitt under den isländska finanskrisen.

Produktionen sattes igång 2019. Processen innebär att råvaran kvartsit, som kommer från en gruva i Polen, värms upp till 2 000 grader. Tillsatsen av kiselmetall gör aluminiumlegeringar starka och lätta.

Samtidigt ligger staden 7,5 mil från Akureyri, vilket gör att det är för långt att pendla. Andelen utländska medborgare är nästan dubbelt så hög som i Dalvik, 22 procent, vilket både

beror på turistnäringen, men också på den mycket specialiserade verksamheten som PCC står för.

Bägge samhällena har haft en svag nedgång i befolkningen sedan år 2000, men för Húsavík har befolkningen ökat de senaste åren. Men kvinnounderskottet är stort, speciellt i Húsavík, där det bor 89 kvinnor per 100 män.

- Dalvík har redan tagit steget in i framtiden och har ett tekniskt försprång. Men det betyder samtidigt att efterfrågan på IT-färdigheter och processtyrning ökar. En stad som Dalvík kommer alltid vara beroende av hur det går för ett företag, säger

- Men nordöstra Island har varit igenom stora omställningar tidigare. Det brukade finnas tusen anställda i sko- och textilproduktionen i Akureyri, men industrin klarade sig inte när Sovjetunionen föll. Ryssarna vara stora kunder. Det brukar skämtas att Akureyri var den stad som drabbades hårdast av att kommunismen bröt ihop, säger Grétar Thór Eythórsson.

Dansk-svensk oro för utfallet i EU-mål som rör flyganställdas avtal

Nu rycker Danmark och Sverige åter ut för att försvara den nordiska arbetsmarknadsmodellen. Denna gång handlar det om ett nytt mål i EU-domstolen där frågan är om det innebär könsdiskriminering att kabinpersonal får lägre traktamenten än piloter.

NYHET

06.11.2023

TEXT: KERSTIN AHLBERG

Eftersom deras anställningsvillkor regleras i två skilda kollektivavtal måste svaret bli nej, menar Danmark och Sverige. Annars går det inte längre att upprätthålla den fria förhandlingsrätten.

Kabinpersonalen och piloterna har samma arbetsgivare men olika fackliga organisationer. Kollektivavtalet för kabinpersonalen slöts 2019 och det andra kollektivavtalet ingicks med piloternas fackförening drygt ett år senare.

Det är lätt att förstå att de kabinanställda kände sig orättvist behandlade när de såg att piloterna fick högre ersättning än de själva för kostnader vid resor i tjänsten. De menade också att skillnaden i traktamenten i realiteten innebar könsdiskriminering, eftersom kabinpersonalen huvudsakligen består av kvinnor medan de allra flesta piloterna är män. De gick till domstol och så småningom hamnade frågan i EU-domstolen som nu ska svara på om de har rätt, eller om den här särbehandlingen är försvarlig.

Den är försvarlig, menar både den danska och den svenska regeringen som båda har yttrat sig i målet.

Oöverskådliga följder

Ett annat synsätt skulle få oöverskådliga och negativa följder för arbetsmarknadens parter autonomi och möjligheter att förhandla och träffa kollektivavtal, argumenterar den svenska regeringen.

Regeringen framhåller att det är vanligt att arbetsgivare är bundna av två eller flera kollektivavtal som förhandlats fram separat, på olika nivåer och med olika grupper av arbetstagarer. Under förhandlingarna tillvaratar parterna olika intressen och gör olika prioriteringar utifrån verksamhetens, branschens och medlemmarnas intressen. Där en part prioriterar högre lön kan en annan prioritera arbetstidsförkortning eller mer generösa regler vid tjänsteresor.

Att jämföra villkor i olika kollektivavtal som har förhandlats fram mellan olika parter riskerar därför att leda till en situation där det inte längre går att upprätthålla den fria förhandlingsrätten för parterna, menar regeringen. Det skulle bland annat kunna innebära att parter som håller på att förhandla om ett kollektivavtal blir indirekt bundna av villkor i andra kollektivavtal som de inte är parter, i eftersom de skulle vara tvungna att ta hänsyn till bestämmelserna i de andra avtalen.

Frågan är om EU-domstolen kommer att hålla med.

De russiske rubler i færøsk økonomi

De holder vejret i Færøerne i disse dage. I hvert fald dem, som arbejder inden for det pelagiske fiskeri. Indtil videre har de eksporteret for 800 millioner danske kroner til Rusland. Men det kan der blive sat en stopper for, nu hvor den russiske fiskeristyrelse anbefaler et importforbud af færøske fiskevarer.

NYHET

05.11.2023

TEKST: RÓLANT WAAG DAM, FOTO: IDA MARIE ODGAARD/RITZAU SCANPIX

Dette sker samtidig med, at Færøerne skal beslutte sig for, om en fiskeriaftale med Rusland skal genforhandles eller ej.

Virkeligheden har overhalet Færøerne. For alt imens industrien og store dele af det politiske system efterlyste en udmelding fra den færøske regerings side, om man ville genforhandle en fiskeriaftale med Rusland, kom der en meget klar besked fra russisk side:

- Det føderale agentur for fiskeri har fremlagt et forslag til den russiske regering om at indføre et forbud mod import af

fiskeprodukter fra Færøerne, lød beskeden fra Rosrybolovstvo, som fiskeristyrelsen hedder.

Den besked tygger man nu på i Færøerne. Fordi hvad betyder den? Hvordan skal det tolkes?

Farvel til flere hundrede millioner

Helt konkret betyder det farvel til et marked med 143 millioner mennesker. Eksporten til Rusland udgør omkring ti procent af den samlede færøske eksport. 800 millioner danske kroner indtil videre i år - det er næsten halvdelen af

den samlede færøske eksport af pelagiske fiskevarer i samme periode.

Men hvor konkret er den russiske trussel så? Helt konkret, hvis man spørger Flemming Rose, chefredaktør i Frihedsbrevet i Danmark og tidligere Ruslandskorrespondent for Berlingske.

- Jeg vurderer, at beslutningen allerede er truffet, og at det bliver til en realitet”, siger han til Frihedsbrevet i Færøerne og uddyber:

- Det er allerede fremlagt som et forslag fra en offentlig institution til regeringen. Det gør du normalt ikke uden, at sagen er afgjort for dem, det vedrører.

Hans udsagn bliver underbygget af det, som Vladimir Barbin, russisk ambassadør i København, sagde til samme Frihedsbrevet i august i forbindelse med de aktioner, som det færøske landsstyre iværksatte mod russiske skibe.

- Nu flytter Færøerne sig fra at udvikle det indbyrdes gavnlige samarbejde med Rusland. Den nye situation kan kræve en reaktion fra Rusland. Dette er både en lærdom og en ny virkelighed. Rusland må derfor revurdere tilliden til Færøerne som en fiskeindustri-samarbejdspartner, udtalte den russiske ambassadør blandt andet.

Påfaldende timing

Den endelige og officielle udmelding fra russisk side er dog ikke kommet endnu, men anbefalingen har fået flere færingar til at ryste i bukserne. Det er nemlig nærliggende at tolke de russiske anbefalinger fra den 23. oktober som ildevarslende tegn for den afgørelse, som skal træffes snart: skal fiskeriaftalen mellem Færøerne og Rusland forlænges eller opsiges? De forhandlinger plejer at påbegynde i november - anbefalingen fra de russiske myndigheder kom sidst i oktober.

Sjóður Skaale, færøsk medlem af det danske Folketing. Foto: Johannes Jansson/Norden.org

I et interview med den danske avis Politiken kalder Sjóður Skaale, færøsk medlem af det danske Folketing, det for »på-

faldende«, at beskeden om et importstop kommer lige præcis nu.

Også Heini í Skorini, lektor i international politik ved Færøernes Universitet, Fróðskaparsetur Føroya, hæfter sig ved tidspunktet:

- Timingen er interessant, fordi det her sagtens kan fortolkes som russisk pres, at Rusland spiller med musklerne. Fiskeriaftalen går tilbage til 1977, så spørgsmålet er, om årtiers fiskerisamarbejde er nået til vejs ende eller ej, har Heini í Skorini udtalt til Danmarks Radios hjemmeside.

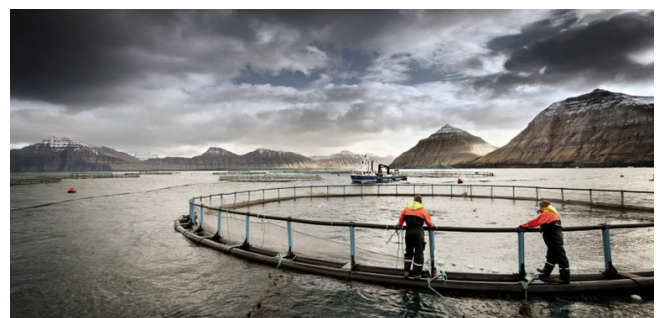
Her er det så, at det gælder om at have tungen midt i munden, fordi eksport og fiskeriaftale er to forskellige ting - og så alligevel:

- Det er ikke utænkeligt, at hvis landsstyret beslutter ikke at indlede forhandlinger om en forlængelse af fiskeriaftalen, så sætter Rusland et importforbud i kraft. Og hvis aftalen bliver forlænget, så sker det ikke. I hvert fald er det påfaldende, at det kommer lige nu«, siger Skaale til Politiken.

Næsten 50 år gammelt samarbejde med Rusland

Her er det så, at den færøske regering står lige nu. Med en trussel om et importforbud og en uafklaret situation om fornyelsen af en snart 50 år gammel samarbejdsaftale med Rusland.

Eksportdelen af det færøske forhold til Rusland er let at forstå. Det er især noget som blev omsiggribende, efter at EU indførte sanktioner mod Færøerne i 2013 i forbindelse med en strid om kvoter i Atlanterhavet. Her blev Rusland svaret på Færøernes spørgsmål om, hvor skal de nu skulle sælge deres fisk, og et pelagisk eventyr starter for Færøerne, som går fra at eksportere for under en halv milliard i 2012 til over to milliarder om året, når det peakede.

Bakkafrost er den førende producent af laks fra Færøerne. Foto: Bakkafrost

Men så kom krigen i Ukraine og blandt andet Bakkafrost, den største af tre lakseopdrættere i Færøerne, stoppede med at sælge laks til Rusland:

- Vi føler simpelthen, at vores værdier byder os at stoppe forsyningen af fisk til Rusland i øjeblikket, sagde Regin Ja-

cobsen, administrerende direktør for Bakkafrøst blandt andet til magasinet Fishfarmingexpert tilbage i marts 2022. Og han forklarede yderligere:

- Vi har de sidste 15 år eksporteret laks til Rusland, vi har solgt op til 10 til 15 procent af vores omsætning i Rusland til en samlet værdi omkring 600 millioner kroner om året, og vi har ellers rigtig gode relationer til kunderne her.

Vi taler altså om rigtig mange penge. I alt 2,6 milliarder om året, når eksporten har været på det højeste. Nu er vi nede på omkring en milliard kroner.

Fodretid for laksen. Foto: Bakkafrøst.

Fiskeriaftalen med Rusland er lidt sværere at omsætte til kroner og ører. Den er en form for byttehandel, hvor færøske trawlere primært har kunnet fiske torsk i Barentshavet, mod at russiske fiskere kan fange blåhvilling i et færøsk farvand.

I alt har fire færøske rederier kvoterettigheder til at fiske i Barentshavet, mens cirka 30 russiske skibe kan fiske i færøsk farvand, som en del af aftalen.

I efteråret 2022 lavede den daværende regering en udregning, som sagde, at aftalen med Rusland går lige op - altså Færøerne får lige så meget ind i den ene ende, som de mister i den anden. Andre økonomer har sagt, at aftalen har en værdi på 200 millioner kroner.

Aftalen bliver fornyet

Regeringspartierne i Færøerne i dag er Javnaðarflokkurin, Tjóðveldi og Framsókn. For et år siden tordnede de imod samarbejdet med Rusland. Valgkampen i Færøerne var skudt i gang, og de ville vinde magten. Den fik de i december 2022, men nu har virkeligheden overhalet dem.

Det skal forstås på den måde, at der er meget, der tyder på, at fiskeriaftalen med Rusland bliver fornyet. Det, som de sagde i november 2022, er ikke det samme, som de siger i november 2023. Fordi det siger ikke særligt meget om sagen. Hovedårsagen til det er nok, at de har svært ved at finde et flertal for at droppe fiskeriaftalen med Rusland.

Det er noget Árni Gregersen, politisk kommentator og journalist, har gentaget flere gange både i Kringvarp Føroya og danske medier.

- Hvis du spørger mig, så ja, jeg tror, det ender med en forlængelse. Der er et flertal for det. Oppositionen går ind for at forlænge det. Både Sambandspartiet og Folkeflokkun, har han blandt andet udtalt til Politiken.

Spørgsmålet er så, hvis han får ret, hvad der så sker med anbefalingen om et importforbud af færøske fiskevarer i Rusland? Det venter man spændt på i Færøerne, samtidig med man venter på, om Færøerne vælger at indgå nye forhandlinger med Rusland om en forlængelse af den historiske fiskeriaftale.

Ny lov skal sikre bedre arbejdsmiljø i Grønland

Indsatsen for et godt arbejdsmiljø i Grønland er skærpet med en ny arbejdsmiljølov, som giver større fokus på det psykiske arbejdsmiljø og højere bøder til virksomheder, som bryder loven.

NYHET

30.10.2023

TEKST: MARIE PREISLER, FOTO: ROYAL GREENLAND

Sexchikane, stress og PTSD. Det er psykiske arbejdsmiljøproblemer, som skal have større opmærksomhed på arbejdspladser i Grønland og hos Arbejdstilsynet, der fører tilsyn med arbejdsmiljøet på virksomhederne.

Lovgivningen om arbejdsmiljøet i Grønland har ikke været opdateret i 18 år, og er blandt andet utidssvarende i relation til at beskytte medarbejderes psykiske arbejdsmiljø. Det danske Folketing, som har ansvar for arbejdsmiljøområdet i Grønland, har derfor vedtaget en ny arbejdsmiljølov for Grønland.

Aja Chemnitz. Foto: Johannes Jansson/Norden.org

Den nye lov, som trådte i kraft 1. juli 2023, sikrer et markant større fokus på det psykiske arbejdsmiljø. Den ændring hilses

velkommen af Aaja Chemnitz, medlem af Folketinget for det grønlandske regeringsparti Inuit Ataqatigiit (IA):

- Det er et stort fremskridt, at den nye lov også har fokus på det psykiske arbejdsmiljø. Dermed er der udsigt til en langt bedre forebyggelse af psykiske belastninger som stress og chikane og sexchikane. Det er der brug for.

Stress og PTSD er langt mere udbredt blandt politifolk og fængselsansatte i Grønland end i Danmark, påpeger Aaja Chemnitz, som håber, at den nye lov også kan bremse den hårde og psykiske belastende tone, der kan være mellem leder og medarbejdere på nogle arbejdspladser.

Usynligt tilsyn

Størstedelen af beskæftigelsesområdet i Grønland er hjemtaget af Grønlands Selvstyre, men arbejdsmiljø hører fortsat under det danske beskæftigelsesministerium, og Aaja Chemnitz har flere gange fra Folketingets talerstol kritiseret arbejdsmiljøindsatsen i Grønland. Arbejdstilsynet i Grønland har hun betegnet som alt for 'usynligt', og kritikken har hun vendt mod både det grønlandske Arbejdsmiljøråd, som er sammensat af medlemmer fra de faglige organisationer, og mod den danske regering.

- Jeg hilser det velkommen, at den danske regering nu har taget kritikken alvorligt, og jeg vil holde skarpt øje med, hvordan loven implementeres. Det er vigtigt, at der følger ressourcer med.

Hun har i de politiske forhandlinger om finansloven for 2024 argumenteret for, at flere medarbejdere og ledere i Grønland kan have adgang til at tage en arbejdsmiljøuddannelse online.

- Uddannelsen er lovpligtig for virksomhederne, men der er slet ikke kapacitet nok, og det er meget uheldigt, siger Aaja Chemnitz.

Ministerbesøg i Grønland

Den danske beskæftigelsesminister Ane Halsboe-Jørgensen fra Socialdemokratiet udtalte i forbindelse med lovens vedtagelse, at der nu er "et solidt fundament for det videre arbejde med et sikkert og sundt arbejdsmiljø i Grønland."

Konkret betyder lovændringen bl.a.:

- Styrket fokus på psykisk arbejdsmiljø i Grønland
- Højere bøder for virksomheder, der overtræder reglerne i arbejdsmiljøloven
- under særligt skærpende omstændigheder
- Skærpede krav til virksomhedernes arbejdspladsvurderinger (APV)
- Modernisering af reglerne om virksomhedernes samarbejde om sikkerhed og sundhed

Jess Svane, Naalakkersuisoq (minister) for Sociale Anliggender, Familier, Arbejdsmarked og Indenrigsanliggender og Ane Halsboe-Jørgensen, Beskæftigelsesminister. (Foto: Naalakkersuisoq/Marie Hald).

Ane Halsboe-Jørgensen besøgte efter lovens vedtagelse Grønland for at få mere viden om arbejdsmiljøet på de grønlandske arbejdspladser. Sammen med sin grønlandske ministerkollega Jess Svane besøgte hun blandt andet en fiskefabrik, ejet af koncernen Royal Greenland.

Fiskeriet tegner sig for 95 procent af Grønlands eksport, og Royal Greenland er en af Grønlands største arbejdspladser med 2286 medarbejdere, 48 fabrikker og produktionsanlæg i Grønland, Canada og Europa plus en flåde af fiskefartøjer.

Aaja Chemnitz ser Royal Greenland som "en vigtig rollemodel" for virksomheder i Grønland i forhold til at arbejde systematisk med at sikre medarbejderne et godt arbejdsmiljø.

Skader fra fald og knive

Royal Greenland har de senere år gennemført lovpligtige arbejdspladsvurderinger, APV, både på fiskefabrikkerne på land og til søs i Grønland. Det har givet en viden om en række kritiske arbejdsforhold.

Rejefiskeri er en af hovedbeskæftigelserne på den grønlandske vestkyst. Screenshot fra Royal Greenlands video.

Koncernen udpeger en række arbejdsmiljøforhold på fabrikkerne som særligt kritiske:

- Fald og snubleuheld på grund af glatte og ujævne gulve giver flest skader

- Knive og redskaber uden mekanik giver også relativt mange skader
- Faldende elementer som rammer en tå eller lignende
- Tunge løft
- Kulde og træk

- Indenfor det psykisk arbejdsmiljø er der desuden en andel af medarbejderne, som påpeger udfordringer med mobning og uønsket seksuel adfærd. Andelen er dog lille, skriver Royal Greenland på sin hjemmeside.

Antallet af skader pr. fuldtidsmedarbejder faldt i 2022, skriver Royal Greenland videre på sin hjemmeside og det forklarer koncernen selv med ”de senere års øgede fokus på arbejdsmiljøet.”

Koncernen er ved at etablere et fælles styringssystem for kvalitet, arbejdsmiljø og miljø, og indenfor det psykiske arbejdsmiljø er der nedsat en arbejdsgruppe, som skal sikre, at udvalgte lokale kontaktpersoner er uddannet til at tage en personlig snak om private forhold, hvis en kollega har behov for det. Hvis udfordringen kræver yderligere kompetencer, vil det være muligt at få yderligere hjælp gennem arbejdsledere og HR.

Ambitionen for 2030 er fuld implementering af et tilpasset arbejdsmiljø- og miljøstyringssystem i hele Royal Greenland.

Grønlandsk i Folketinget

Forholdet mellem Danmark og Grønland fik også ord med på vejen af den danske statsminister Mette Frederiksen (Socialdemokratiet), da hun den første tirsdag i oktober 2023 holdt den traditionsrige åbningstale, som markerer starten på folketingsåret 2023/2024.

Her sagde statsministeren blandt andet om rigsfællesskabet mellem Danmark, Grønland og Færøerne:

- Det er ikke Danmark, der skal bestemme fremtiden for hverken Grønland eller Færøerne. Det er en beslutning, der tilhører Nuuk og Tórshavn. Men så længe vi har et rigsfællesskab. Og det håber jeg personligt, vi har i mange år endnu. Så skal det være et ligeværdigt samarbejde mellem tre lande, tre folk, tre regeringer. Og tre sprog. Som nu også kan ytres fra talerstolen her.

Dermed henviste statsministeren til, at Folketingets Præsidium har besluttet, at folketingsmedlemmer fra Grønland og Færøerne nu kan tale deres eget sprog i Folketinget og dernæst oversætte deres tale til dansk.

Kick off för Framtidens arbetsliv i Vilnius

Fem nordiska forskningsprojekt om framtidens arbetsliv hade nyligen en gemensam kick off i Vilnius i Litauen. NordForsk har bidragit med 15 miljoner norska kronor i finansiering. Litauiska forskare deltar i två av projekten. Även Åland har en självständig roll.

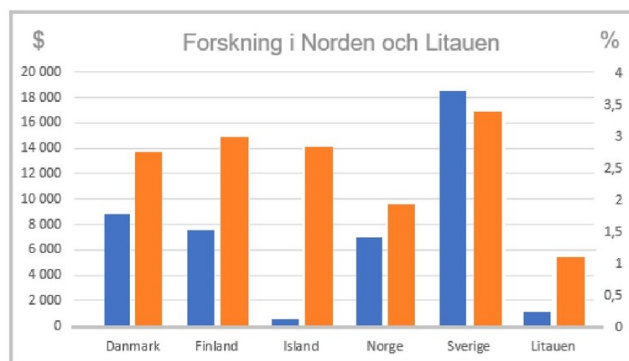
NYHET

09.10.2023

TEXT OCH FOTO: BJÖRN LINDAHL

När NordForsk går in som finansiär är förutsättningen alltid att minst tre nordiska länder deltar och att andra forskningsorgan bidrar med två tredjedelar av beloppet i varje projekt. Det handlar med andra ord om fem projekt som sammanlagt har en ram på 46 miljoner kronor, vilket är en betydande summa inom arbetslivsforskning.

Litauen deltar och finansierar sin andel i lika hög grad som de nordiska länderna. Landet har sedan det blev självständigt 1990 satsat på att bygga upp sin forskning.

Staplarna visar hur mycket länderna satsar på Forskning & Utveckling 2022. Blå staplar visar miljarder dollar, orange staplar andel av bnp. Källa: OECD

Med 2,8 miljoner invånare är Litauens investeringarna i dollar, enligt OECD, inte mer än drygt dubbelt så mycket som Island satsar på forskning. I andel av bnp är avståndet till de nordiska länderna inte lika stort.

- Vi försöker balansera våra nationella behov med att forskningen blir alltmer internationell, sa Jurgita Verbickienė, från det litauiska forskningsrådet, när hon öppnade mötet.

Jurgita Verbickienė, historieforskare och projektansvarig på det litauiska forskningsrådet.

Mötet hölls på Talent Garden Vilnius, som beskrivs som "en unik anläggning belägen i gamla stan med flexibla arbetsytor och digital kompetensutbildning för mer än 230 medlemmar". Det passade bra, eftersom hybrida och flexibla arbetsplatser är något som går igen i flera av projekten.

I utlysningen av forskningsbidragen fanns det en möjlighet att ansöka om pengar för att studera hur det gått med den litauiska arbetsmigrationen efter corona. Den litauiska arbetskraften, har blivit en viktig faktor i flera nordiska länder. I både Norge och Island är litauerna numera den näst största gruppen av invandrare.

Men det litauiska forskningsrådet satsade hellre pengar på AGE-SWAP-projektet, som handlar om hur man ska få äldre att stanna längre i arbetslivet, samt REMOTE-flex, om hybridarbete.

Förklaringen är enkel.

- Litauen och Lettland har den sämsta demografiska utvecklingen av alla länder inom EU, i förhållande till arbetsmarknaden, sa Antanas Kairys från psykologiska institutet på Litauens universitet, som deltar i projektet, där forskare från Sverige och Island också ingår.

Arbetsstyrkan minskar

Han visade statistik från EU som förutspår att åldersgruppen 20 – 64 år i Litauen kommer att minska med nästan 30 procent fram till 2045.

Antanas Kairys från psykologiska institutet på Litauens universitet.

Målet för forskningsprojektet, där akronymen SWAP står för Sustainable working-life for ageing populations, kommer att se på de snabba förändringarna för personer i åldrarna 50+ ur ett nordiskbaltiskt perspektiv. Eller som en av arbetsgrupperna inom projektet formulerade det: Arbeta tills du är 72 år – dröm eller mardröm?

- Kanske folk helt enkelt inte vill arbeta längre? Island brukade vara ett land där man jobbade högt upp i åldrarna, men inställningen håller på att ändras, sa Kolbeinn Hólmur Stefánsson, från Islands universitet.

De övriga fyra projekten, med lika kryptiska akronymer är:

REMOTE-Flex

som kommer att forska på hybridarbete, som det numera kallas när det inte är självklart för många yrkesgrupper att arbetet utförs på ett kontor.

- Hur påverkas de anställdas motivation av att jobba på distans och under flexibla arbetsförhållanden? Det är en av våra huvudfrågor, sa projektledaren Andreas Stenling från Umeå universitet.

- Problemet med mycket av den forskning som gjorts är att den är tvetydig: Hybrida arbetsformer kan ge mindre stress, bättre balans mellan hem och arbete samt högre produktivitet. Men det kan också ge lägre tillfredsställelse, sämre produktivitet, minskad informationsutväxling och mer ensamhet.

SunRem

som handlar om arbetsmarknaderna på avsides belägna orter (förkortningen kommer av Sustainable Remote Nordic Labour Markets).

De orter som valts ut är Slite och Skellefteå i Sverige, Stord och Hammerfest i Norge, Dalvík och Húsavík i Island samt Åland.

- Vi kommer bl. a att använda oss av backcasting, som är en teknik där man går från en önskad punkt i framtiden och så arbetar sig bakåt för att se vad som krävs för att nå målet,

sa Gustaf Norlén som är vice ledare för forskningsprojektet, som styrs av Anna Lundgren, bäge på Nordregio.

Gustaf Norlén, biträdande projektledare för SunRem, och forskare på Nordregio.

Tanken är att involvera lokala beslutsfattare både för att sätta målen för den gröna omställningen och för hur det kan nås.

- Backcasting handlar inte om att förutspå vad som kommer att ske utan om vad man önskar ska ske.

Orterna som valts är relativt olika, från Skellefteå med 32 000 invånare och en starkt expanderade industri, till Norðurþing med en tiondedel så många invånare.

SIWH

som är ren förkortning av forskningsprojektet "Sustainable and inclusive hybrid workplaces - anywhere and anytime?" ska se på hybridjobben ur en annan synvinkel. Forskargruppen består av fyra arkitekter, fyra ingenjörer och två sociologer. De ska undersöka hur hybridarbetsplatserna påverkar kontorsanställda och deras verksamheter, vad som ändrar sig i stadsplaneringen och om det blir ett mindre klimatavtryck.

I Sverige blir det fyra verksamheter som kommer att studeras, banken SEB, gamingföretaget TocaBoca, Göteborgs stad samt fastighetsbolaget HIGAB.

Att arbeta i en nordisk grupp innebär också att vissa frågor är viktigare i vissa länder än andra.

- På Island är fuktigheten i bostadshusen ett mycket stort problem. Energin har varit så billig att folk bara öppnar fönstret, vi har inte ventilationssystem med fläktar, sa Ólafur H. Wallevik, från Reykjavik universitet.

Den isländske forskaren Ólafur H. Wallevik, från Reykjavik universitet.

Det innebär att arbetsmiljön på hemmakontor ofta inte når upp till de krav som ställs till ventilation. Det är inte fuktigheten i sig, utan att den leder till mögelskador som i sin tur kan ge allergier, som är huvudproblemet. Forskningsgruppen arbetar med målet att presentera sina fynd på den europeiska konferensen Healthy Buildings, som kommer arrangeras i Reykjavik i juni 2025.

Fyra olika verksamheter ska väljas ut och detaljstuderas. En del av forskningen kommer också handla om hur de hybrida arbetsplatserna kan passa in i den nordiska modellen.

- Lagstiftningen och lokala avtal är gjorda för det "gamla arbetslivet" och de behöver justeras, sa Marianne Skaar, från Sintef i Trondheim.

Marianne Skaar, forskare på Sintef hör till den norska delen av forskningsprojektet SIWH.

Två verksamheter, en i offentlig och en i privat sektor kommer att studeras i såväl Trondheim och Bærum, en grannkommun till Oslo.

UISH

Slutligen, handlar om sexuell trakassering på arbetsplatsen. Forskningsgruppen visade en videopresentation av sig själva och forskningsprojektet, men deltog inte i Vilnius annat än med en av sina forskare.

Förväntningarna är emellertid höga från NordForsks sida, eftersom denna grupp kommer att följa upp ett av de forskningstema som gett störst uppmärksamhet. Den handlade om sexuell trakassering inom polisen och leddes av Dag Ellingsen.

Efter sina presentationer fick varje forskningsgrupp i uppgift att ställa frågor till en annan grupp. Den vanligaste kommentaren var att projekten kanske var för ambitiösa.

Anna-Karin Florén, som ansvarig för forskningsrådet Fortes tioåriga nationella forskningsprogram om arbetsliv och den som bidragit med mest pengar var nöjd efter mötet med forskarna i Vilnius.

- Jag är väldigt glad över de här forskningsprojekten. De svarar väl upp mot några av de stora samhällstrenderna som grön omställning, digitaliseringen och den demografiska utvecklingen. Forte uppskattar möjligheten till gemensamt lärande som forskningen inom NordForsk-projekten innebär.

Från NordForsks sida är det viktigt att deras finansiering bidrar till att forskningen får en nordisk nytta. Det kan antingen ske genom att det byggs upp en kritisk massa av forskare inom ett visst ämne, att det byggs upp nätverk och att forskningen blir mer kostnadseffektiv genom att resurser dela. Eller också kan det handla om att forskningen enbart kan utföras i Norden, till exempel genom att en viss sorts registerdata är tillgänglig där.

Inte att förakta är de idéer och insikter som uppstår när forskare med olika bakgrund och nationalitet möts. I detta fall även forskare med ett baltiskt perspektiv på frågorna.

Alla forskare som deltog under mötet i Vilnius, samt några representanter från NordForsk och Nordiska ministerrådet.